

Opetushallitus

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerien luonnos

28.8.2020

Sisällys

1 Äidinkieli ja kirjallisuus	1
1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus.....	1
1.2 Saamen kieli ja kirjallisuus	10
1.3 Romanikieli ja kirjallisuus	20
1.4 Viittomakieli ja kirjallisuus.....	26
1.5 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus.....	34
2 Toinen kotimainen kieli, ruotsi.....	42
2.1 Ruotsi, A-oppimäärä.....	42
2.2 Ruotsi, B1-oppimäärä.....	50
2.3 Ruotsin kieli, äidinkielenomainen ruotsi, A-oppimäärä	56
3 Vieraat kielet	64
3.1 Englanti, A-oppimäärä.....	64
3.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä.....	72
3.3 Vieraat kielet, B1-oppimäärä	80
3.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä.....	86
3.5 Saamen kieli, A-oppimäärä.....	91
3.6 Saamen kieli, B2-oppimäärä	99
3.7 Latinan kieli, B2-oppimäärä.....	104
4 Matematiikka.....	108
5 Biologia.....	117

6 Maantieto.....	126
7 Fysiikka.....	134
8 Kemia.....	142
9 Terveystieto.....	150
10 Uskonto.....	159
11 Elämäkatsomustieto.....	166
12 Historia.....	171
13 Yhteiskuntaoppi.....	176
14 Musiikki.....	181
15 Kuvataide.....	187
16 Käsiyö.....	191
17 Liikunta.....	196
18 Kotitalous.....	200
19 Perusopetusta täydentävä saamen kieli.....	207
20 Perusopetusta täydentävä romanikieli.....	212
21 Perusopetusta täydentävä oppilaan oma äidinkieli.....	216

1 Äidinkieli ja kirjallisuus

1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutusryhmissä	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmässä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia eettisesti erilaisissa ryhmässä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmässä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä	S1	Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestintätaidot	Oppilas osaa kuunnella ja ottaa huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa ilmaista	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa ilmaista	Oppilas osaa edistää puheenvuoroiltaan keskustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan.

kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan				mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	mielipiteensä asiallisesti ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.	perustella sen melko monipuolisesti.	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	S1	Oppilas monipuolistaa kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen itse valmistelemansa puheesityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa yksinkertaisen puheesityksen Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa puheesityksen ja sekä kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että valmistellun puheesityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja taivon mukaan.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaueita erilaisissa, myös monimediaisissa	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaueita.	Vuorovai- kutustai- tojen ke- hittämi- nen	Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa eritellä viestintätaitojaan, kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa arvioida viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohdita, miten voi taitojaan kehittää.

viestintäympäristöissä							
Tekstien tulkitseminen							
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnaissa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	Teksti-maailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita erilaisia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

<p>T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä luku-taitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä luku-taitoa ja oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>	<p>Asia- ja media-tekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.</p> <p>Oppilas osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.</p>	<p>Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.</p> <p>Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusta, kohderyhmiä ja merkityksiä.</p> <p>Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.</p>	<p>Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia. Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoituksiin.</p>
<p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.</p>	<p>Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys</p>	<p>Oppilas osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä muutaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tavanomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Oppilas osaa arvioida erilaisten lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.</p>	<p>Oppilas osaa toimia itsenäisesti tiedonhaun vaiheiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla.</p> <p>Oppilas osaa pohtia lähteiden luotettavuuden ja tiedon käytettävyyteen liittyviä</p>

							tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiin ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	Oppilas tutustuu itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan ja monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiin ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joitakin fiktion keinoja.	Oppilas osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Oppilas osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa fiktion kielen erityispiirteitä ja kerroksen keinoja.	Oppilas osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion kielen ilmaisutapojen monitulkintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiin kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiin kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja	Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja

kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana		kehittämiskoh- teitaan tekstin tuottajana.			vahvuuksiaan ja ke- hittämiskohteitaan.		pohtia, miten voi tai- tojaan kehittää.
T11 tarjota oppilaalle ti- laisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ot- tavia tekstejä, myös monimediaisissa ym- päristöissä, ja auttaa oppilasta valitse- maan kuhunkin teks- tilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kan- taa ottavia teks- tejä, myös mo- nimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitse- maan kuhunkin tekstilajiin ja ti- lanteeseen so- pivia ilmaisuta- poja.	Tekstila- jien hal- linta	Oppilas osaa tuot- taa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kerto- via ja kuvaavia teks- tejä itselleen tu- tuista aiheista.	Oppilas osaa tuot- taa ohjaavia ja yk- sinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypilli- siä keinoja.	Oppilas osaa tuot- taa pohtivia ja eri- laisia kantaa otta- via tekstejä ja käyt- tää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen proses- seja, tarjota oppi- laalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yh- dessä muiden kanssa sekä rohkaista oppi- lasta vahvistamaan	S3	Oppilas vahvis- taa tekstin tuot- tamisen proses- sejaan ja tuot- taa tekstiä yh- dessä muiden kanssa sekä vahvistaa taito- aan antaa ja ot- taa vastaan	Tekstin tuottami- sen proses- sien hallinta	Oppilas osaa ide- oida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä	Oppilas osaa suun- nitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa antaa palautetta ja hyö- dyntää saamaansa palautetta	Oppilas osaa muo- kata tekstiään ja korjata kielivirheitä palautteen pohjalta. Oppilas osaa antaa rakentavaa pa- lautetta ja hyödyn- tää saamaansa pa- lautetta tekstin	Oppilas osaa muokata monipuolisesti ja itse- näisesti tekstin ilmai- sua ja rakenteita. Oppilas osaa antaa tekstien muokkaa- mista edistävää pa- lautetta muiden teks- teistä ja soveltaa

taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana		palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.		ja ottaa vastaan palautetta.	satunnaisesti tekstien tuottamisessa.	tuottamisen eri vaiheissa.	saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.	Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääsääntöisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksottaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kapaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintaan sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokattaessaan.	Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti ja käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita ja kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja	S3	Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja	Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyin pohjalta.	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa.	Oppilas osaa yhdistellä omista teksteistään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.		viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.		Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja kunnioittaa yksityisyyden suojaa.		Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä sekä eri rekisterien ja tyylien eroja. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien eroja. Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.

<p>T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.</p>	<p>Kirjallisuuden tuntemus ja luku-harrastus</p>	<p>Oppilas osaa erottaa toisistaan kirjallisuuden päälajeihin kuuluvia tekstejä.</p> <p>Oppilas on lukenut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden päälaajien tyypillisiä piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa nimetä muutaman keskeisen teoksen ja kirjailijan sekä tuntee kaunokirjallisia tekstejä eri muodoissaan.</p> <p>Oppilas on lukenut lukuvuosittain sovitut teokset.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin.</p> <p>Oppilas on lukenut itse valitsemaansa teoksia.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyyli- ja nimittäjäpiirteitä ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita.</p> <p>Oppilas on hankkinut monipuolisia lukukokemuksia kirjallisuuden eri lajeista.</p>
<p>T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriin monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen sekä suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii</p>	<p>Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen suomen kielen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa.</p> <p>Oppilas osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja</p>	<p>Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.</p> <p>Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä</p>

äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi		kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.		tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.	kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.	suhteessa muihin kielisiin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.
---	--	--	--	--	--	---	---

1.2 Saamen kieli ja kirjallisuus

Saamen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarviointin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkasta oppilasta ilmaisemaan itseään ja perustelemaan	S1	Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan itseään ja mielipiteitään erilaisissa	Itsensä ilmaiseminen, mielipiteen	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa	Oppilas osaa toimia eettisesti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monilaisissa ryhmissä, myös vaativissa ja

mielipiteitään tarjoamalla monimuotoisia tilaisuuksia vuorovaikutuksen harjoitteluun		vuorovaikutustilanteissa.	ilmaisu ja perustelu		vuorovaikutustilanteissa.		monikielisissä vuorovaikutustilanteissa.
T2 rohkaista oppilasta kehittämään sosiaalisia taitojaan ohjaamalla monipuoliseen vuorovaikutukseen sekä taitoon antaa ja vastaanottaa palautetta	S1	Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitoaan antaa ja vastaanottaa palautetta.	Vuorovaikutus, palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa kuunnella ja ottaa muut huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa vastaanottaa palautetta.	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta.	Oppilas osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua sekä antaa ja vastaanottaa palautetta rakentavalla tavalla.	Oppilas osaa tulkitella muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa palautetta tilanteeseen sopivalla tavalla.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään ja monipuolistamaan viestintätaitojaan erilaisissa puheviestintäympäristöissä	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja monipuolistaa kokonaisilmaisuun erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Viestintätaidot, esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen itse valmistelemansa puheesityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta.	Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa yksinkertaisen puheesityksen. Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa puheesityksen sekä kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään	Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että valmistellun puheesityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa

ohjaamalla kulttuuriväliseen dialogiin ja toimimaan monenlaisten ihmisten kanssa erityisesti saamen kielellä				Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.		tilanteeseen sopivalla tavalla.	ilmaisuaan kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T4 rohkaista oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia tietoja ja taitoja	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla. Oppilas osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita. Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusta, kohde-ryhmiä ja merkityksiä. Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia. Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.
T5 ohjata oppilasta monipuolistamaan	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan	Tekstitaidot tekstien	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia	Oppilas osaa valita, käyttää ja	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja

tekstimaailmaansa, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia tekstejä, media- ja asiatekstejä ja käyttämään niitä tiedonhankintaan, elämysten saamiseen ja lukuinnon tukemiseen		ja arvioimaan saamenkielisiä kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	tulkitsessa ja tiedonhankinta	mediatekstejä eri muodoissaan.	tekstejä, mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	tulkita erilaisia tekstejä.	arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan lukutaitoaan ja havaitsemaan kehittämistarpeita harjoittelemalla itselleen sopivia luku- ja opiskelustrategioita	S2	Oppilas oppii tekstin lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisansa kehittämistarpeita.	Oman lukutaidon analysointi ja lukustrategiat	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida lukutaitojaan ja pohdita, miten voi niitä kehittää.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan ja tulkitsemaan	S2	Oppilas tutustuu itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan ja	Kirjallisuuden analysoiminen ja tulkinta	Oppilas osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä	Oppilas osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan

kirjallisuutta sekä käyttämään siinä tarvittavia käsitteitä sekä tekemään havaintoja saamelaisten ja muiden alkuperäiskansojen teksteistä ja tulkitsemaan niitä		monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.		joitakin fiktion keinoja.	tehdä havaintoja fiktion keinoista.	Oppilas osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa fiktion kielen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.	tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion kielen ja ilmaisutapojen monitulkintaisuutta.
Tekstien tuottaminen							
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ja perustelemaan näkemyksiään monimuotoisten tekstien avulla erilaisissa viestintäympäristöissä	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Tekstitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voitajiaan kehittää.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia,	Tekstilajien hallinta, tekstien	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää

<p>tekstilajien tuntemustaan tarjoamalla tilaisuuksia erityisesti kantaa ottavien, ohjaavien ja pohtivien monimuotoisten tekstien tuottamiseen sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana</p>		<p>pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä myös monimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	<p>tuottaminen, omien taitojen havainnointi</p>	<p>konkreettisia kerto- ja kuvaavia tekstejä itselleen tuutuista aiheista.</p>	<p>ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.</p>	<p>ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.</p>	<p>monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.</p>
<p>T10 tukea oppilasta sujuvoittamaan kirjoittamista ja auttaa häntä valitsemaan kuhunkin tekstilajiin, kohde-ryhmälle ja tilanteeseen sopiva ilmaisutapa sekä vahvistaa kirjoitetun yleiskielen hallintaa</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan.</p>	<p>Kirjoittamisen sujuvuus ja kirjoitetun yleiskielen hallinta</p>	<p>Oppilas osaa ideoida ja tuottaa yksinkertaista tekstiä mallien tai apukysymysten avulla.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tekstiä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin.</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa tekstiä, joka on helposti ymmärrettävää ja sujuvaa.</p> <p>Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti sekä kiinnittää huomiota sanavalintoihin</p>	<p>Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin.</p> <p>Oppilas osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti.</p> <p>Oppilas käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita ja kiinnittää huomiota tekstin tyyliin.</p>

						Oppilas noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokatesaan.	Oppilas noudattaa kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.
T11 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tuottamaan tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta, innostaa vahvistamaan tiedon hankinnan ja arvioinnin taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä omassa tekstissä tekijänoikeuksia, eettistä verkossa	S3	Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tekstin tuottamisen prosessien hallintaa, tiedon hankintaa ja eettistä viestintää	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyn pohjalta. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään.	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Oppilas osaa yhdistellä omista teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

viestimistä ja yksityisyyttä kunnioittaen							
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T12 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan saamen kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien ja kielen piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä sekä eri rekisterien ja tyylien eroja. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien eroja. Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.
T13 ohjata oppilasta tiedostamaan saamelaisuus voimavarana saamelaisen kulttuurin ja kielen monimuotoisuuden	S4	Oppilas tutustuu saamelaisuuden kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen sekä saamen kielten taustaan ja	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä saamen kieliä. Oppilas osaa nimetä jonkin saamen kielelle tai	Oppilas osaa nimetä keskeisiä saamen kielelle tai kielille tyypillisiä piirteitä. Oppilas osaa	Oppilas osaa kuvailla saamen kielten monimuotoisuutta ja saamen kielten asemaa muiden kielten joukossa.	Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.

<p>kautta sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään ymmärtämällä saamen kielen merkitystä ja juuria</p>		<p>piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.</p>		<p>kielille tyypillisen piirteen.</p> <p>Oppilas osaa kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.</p>	<p>kuvailu äidinkielen merkitystä yksilölle.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä saamen kielelle tai kielille tyypillisiä piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä saamen kielelle tai kielille tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin.</p> <p>Oppilas osaa pohtia äidinkielen käsitettä ja merkitystä identiteettien rakentumisen kannalta.</p>
<p>T14 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, saamenkieliseen kirjallisuuteen ja mediaan sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan, saamenkieliseen kirjallisuuteen ja mediaan.</p>	<p>Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritoisuuden ja lukuharrastuksen kehittymisen</p>	<p>Oppilas osaa erottaa toisistaan kirjallisuuden päälajeihin kuuluvia tekstejä.</p> <p>Oppilas on lukenut muutaman kaunokirjallisen teoksen, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailu kirjallisuuden päälajien tyypillisiä piirteitä ja nimetä muutaman keskeisen teoksen.</p> <p>Oppilas on lukenut lukuvuosittain sovitut teokset.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailu kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta ja nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muutaman teoksen niihin.</p> <p>Oppilas on lukenut itse valitsemiaan teoksia.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria.</p> <p>Oppilas osaa kuvailu kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyyli- ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia.</p> <p>Oppilas on hankkinut monipuolisia</p>

							lukukokemuksia kirjallisuuden eri lajeista.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T15 kannustaa oppilasta monipuolistaamaan eri oppiaineissa tarvittavaa kielitaitoa sekä hyödyntämään saamen kielen taitoa kaikessa oppimisessa	S5	Oppilas oppii käyttämään saamen kieltä eri tiedonaloille sopivalla tavalla ja oppii hyödyntämään saamen kielen taitoaan kaikessa oppimisessa.	Eri tiedonaloilla käytettävän kielen hallintaa	Oppilas osaa kuvailla, miten eri tiedonaloilla tarvitaan erilaista kieltä.	Oppilas osaa käyttää joidenkin tiedonalojen yksinkertaista kieltä.	Oppilas osaa käyttää kieltä eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla ja hahmottaa niiden yhteyden arkikieleen.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kieltä eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla ja eritellä käyttämäänsä kieltä.
T16 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan saamen kielellä ja muilla kielillä tapahtuvassa tiedonhaluisessa, osallistuvassa ja tutkivassa oppimisessa	S5	Oppilas oppii etsimään erityisesti saamenkielistä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa työskentelyään yksin ja ryhmässä.	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa tutuista lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan työskentelyään mallin mukaan.	Oppilas osaa etsiä tietoa itselle uusista lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan työskentelyään ryhmän jäsenenä.	Oppilas osaa etsiä tietoa eri lähteistä sekä pystyy itsenäisesti suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään.	Oppilas osaa etsiä tietoa itsenäisesti luotettavista ja monipuolisista lähteistä sekä pystyy aktiivisesti suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

1.3 Romanikieli ja kirjallisuus

Romanikieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alueet	Opetuksen tavoiteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään romanikielillä sekä toimimaan monikielissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan itseään ja mielipiteitään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Viestintä vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia eettisesti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa ja monikielissä vuorovaikutustilanteissa.
T2 ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, kehittämään ilmaisuaan sekä kykyään antaa ja vastaanottaa palautetta	S1	Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitoaan antaa ja vastaanottaa palautetta.	Vuorovaikutus, palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa kuunnella ja ottaa muut huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa vastaanottaa palautetta.	Oppilas osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Oppilas osaa antaa niukkaa tai	Oppilas osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua sekä antaa ja vastaanottaa palautetta rakentavalla tavalla.	Oppilas osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan.

					yksipuolista palautetta.		Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa palautetta tilanteeseen sopivalla tavalla.
T3 kannustaa oppilasta monipuolistamaan vuorovaikutus- ja esiintymistaitojaan erilaisissa ympäristöissä ja rohkaista häntä käyttämään romanikieltä erikäisten kanssa	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja monipuolistaa kokonaisilmaisuaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Kokonaisilmaisu ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen itse valmistelemansa puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi mutta yksipuolisesti.	Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa, yksinkertaisen puhe-esityksen. Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa puhe-esityksen sekä kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että valmistellun puhe-esityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T4 rohkaista oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä tekstien	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havainnot teksteistä ja tulkitsemaan niitä	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.	Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamia merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia.

lukemisessa, ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia tietoja ja taitoja		tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.		Oppilas osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.	Oppilas osaa kuvata tavanomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.	Oppilas osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.
T5 ohjata oppilasta käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia tekstejä ja käyttää niitä tiedonhankintaan, elämysten saamiseen ja lukuinnon tukemiseen	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimaailman monipuolistaminen ja tiedonhankinta	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä, mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkitella erilaisia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkitella ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan lukuaitoaan ja havaitsemaa sen	S2	Oppilas kehittää tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia	Oman lukutaidon analysointi ja lukustrategiat	Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstin ymmärtämisen strategiaa. Oppilas	Oppilas osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita.	Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita.	Oppilas osaa käyttää lukutilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia

kehittämistarpeita harjoittele-malla itselleen so-pivia luku- ja opis-kelustrategioita		taitoja ja oppii ar-vioimaan lukemi-sensa kehittämistarpeita.		osaa nimetä jon-kin lukemiseen liit-tyvän vahvuus-tensa tai kehittä-miskohteensa.	Oppilas osaa ku-vata itseään luki-jana ja nimetä muutamia vah-vuuksiaan ja kehit-tämiskohteitaan.	Oppilas osaa eri-tellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuk-siaan ja kehittä-miskohteitaan.	tekstinymmärtä-misen strategioita. Oppilas osaa arvi-oida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
Tekstien tuottaminen							
T7 rohkaista oppi-lasta ilmaisemaan ja perustelemaan näkemyksiään monimuotoisten tekstien avulla erilaisissa viestintäympäristöissä	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiin ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Tekstitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.
T8 tukea oppilasta laajentamaan tekstilajien tuntemustaan,	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia	Tekstilajien hallinta ja tekstin tuottaminen sekä omien taitojen havainnointi	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää

<p>sujuvoittamaan kirjoittamistaan sekä auttaa häntä tunnistamaan omia vahvuuksiin ja kehittämis-kohteitaan tekstin tuottajana</p>		<p>tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>		<p>tekstejä itselleen tutuista aiheista.</p>	<p>avulla niille tyypillisiä keinoja.</p>	<p>käyttää niille tyypillisiä keinoja.</p>	<p>monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.</p>
<p>T9 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tuottamaan tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistamaan taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta, innostaa vahvistamaan tiedon hankinnan ja arvioinnin taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä omassa tekstissä</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaus- tapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>	<p>Tekstin tuottamisen prosessien hallinta, tiedon hankinta ja eettinen viestintä</p>	<p>Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuullun tai nähdyin pohjalta.</p> <p>Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa.</p> <p>Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.</p>	<p>Oppilas osaa yhdistellä omista teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.</p>

tekijänoikeuksia, eettistä verkossa viestimistä ja yksityisyyttä kunnioittaen							
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T10 ohjata oppilasta syventämään tietoisuuttaan romanikielen piirteistä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Romanikielen piirteiden hallinta	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä sekä eri rekistereiden ja tyylien eroja. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekistereiden ja tyylien eroja. Oppilas osaa pohdita kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.
T11 ohjata oppilasta tiedostamaan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitys ja tukea häntä kehittämään omaa	S4	Oppilas tutustuu romanikielen ja -kulttuurin monimuotoisuuteen sekä romanikielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja	Kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä jonkin Suomen romanikielelle tyypillisen piirteen. Oppilas osaa kertoa oman	Oppilas osaa nimetä keskeisiä Suomen romanikielelle tyypillisiä piirteitä. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen	Oppilas osaa kuvailla romanikielen monimuotoisuutta ja sen asemaa muiden kielten joukossa.	Oppilas osaa pohdita kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.

kielellistä ja kulttuurista identiteettiään		kulttuurisen identiteetin merkitystä.		äidinkiensä merkityksestä itselleen.	merkitystä yksilölle.	Oppilas osaa eritellä Suomen romanikielelle tyypillisiä piirteitä. Oppilas osaa pohdita äidinkielen yhteyttä identiteetteihin	Oppilas osaa eritellä Suomen romanikielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin. Oppilas osaa nimetä eri maissa puhuttuja romanimurteita. Oppilas osaa pohdita äidinkielen käsitettä ja merkitystä identiteettien rakentumisen kannalta.
---	--	---------------------------------------	--	--------------------------------------	-----------------------	--	---

1.4 Viittomakieli ja kirjallisuus

Viittomakieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalueet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta kehittämään kykyään selviytyä erilaisista vuorovaikutustilanteista mielipiteitä esittäen ja hyödyntäen toisten näkemyksiä sekä kykyään antaa ja vastaanottaa palautetta opastamalle häntä vastuullisuuteen eri kielenkäyttötilanteissa ja ohjaten tunnistamaan kielen kautta välittyviä arvoja ja asenteita	S1	Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan itseään ja mielipiteitään viittomakielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta.	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa vastaanottaa palautetta.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti ryhmässä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta.	Oppilas osaa toimia eettisesti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa palautetta rakentavalla tavalla.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa ja monikielissä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa palautetta tilanteeseen sopivalla tavalla.
T2 tarjota oppilaalle tilaisuuksia	S1	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä	Viestinnän keinojen hallinta ja	Oppilas osaa pitää lyhyen itse valmisteleman	Oppilas osaa	Oppilas osaa pitää itse valmisteleman	Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että

eritellä, ottaa kantaa ja suostuella sekä rohkaista häntä syventämään ymmärrystään viestijänä kannustaen häntä ilmaisemaan itseään, osallistumaan ja vaikuttamaan, myös erilaisia välineitä käyttäen		ja monipuolistaa kokonaisilmaisuaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	viestijänä toimiminen	esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	pitää itse valmistelunsa, yksinkertaisen esityksen. Oppilas osaa ilmaista itseään selkeästi.	esityksen sekä kohdentaa sen vastaanottajilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	valmistellun esityksen vaativastakin aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuaan vastaanottajien ja tavoitteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T3 rohkaista oppilasta tarkkailemaan monimuotoisia esityksiä ja esitelmiä erittelevästi, tulkitsevästi ja kriittisesti auttaen häntä huomaamaan omien tulkintataitojensa kehittämistarpeet	S2	Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja monimuotoisista viitotuista teksteistä ja esityksistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.	Tulkinnan taidot ja niiden arviointi	Oppilas osaa poimia viitotuista teksteistä ja esityksistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.	Oppilas osaa erottaa viitotun tekstin ja esityksen pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.	Oppilas osaa eritellä viitotun tekstin ja esityksen tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä.	Oppilas osaa tulkita ja pohtia viitotun tekstin ja esityksen rakentamia merkityksiä ja arvioida viitotun tekstin ja esityksen vaikutuksia.

T4 innostaa oppilasta toimimaan kertovien, kuvaavien ja kantaa ottavien lisäksi myös ohjaavien ja pohtivien tekstien parissa, keskustelemaan niistä ja jakamaan kokemuksia viestintäympäristöissä eri tavoin	S2	Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan viittomakielisiä kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Erilaisten tekstien parissa toimiminen ja kokemusten jakaminen	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Oppilas osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä, mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita erilaisia tekstejä.	Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
Tekstien tuottaminen							
T5 ohjata oppilasta käyttämään yhtä yleisimmin käytössä olevaa viittomakielen merkintätapaa	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Viittomakielen merkintätavan hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla viittomakielen merkintätavan mukaisia yksinkertaisia tekstejä. Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa viittomakielen merkintätavan mukaisia eri tyyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä muutamia	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti tavoitteen mukaisia tekstejä, joissa käyttää viittomakielen merkintätapaa. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiinsa ja	Oppilas osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja tavoitteen mukaisia viittomakielen merkintätavan mukaisia tekstejä. Oppilas osaa arvioida vahvuuksiaan ja

					vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana ja pohtia, miten voi taitojaan kehittää.
T6 rohkaista oppilasta monipuolista ilmaisuun ja syventämään tietoaan viittomakielen rakenteista, viittoman muodostumisesta ja ilmaisutavoista	S3	Oppilas vahvistaa viittomakielisen ilmaisun ja tekstin tuottamisen prosessejaan.	Viittomakielinen ilmaisu	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa yksinkertaista tekstiä mallien tai apukysymysten avulla.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä ja kiinnittää huomiota viittomakielen yksinkertaisiin rakennepiirteisiin.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä, joka on helposti ymmärrettävää ja sujuvaa. Oppilas tuntee viittomakielen yleisimmät rakennepiirteet ja viittoman muodostumisen sekä noudattaa pääosin viittomakielen merkintätavan keskeisiä käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokatessaan.	Oppilas osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin. Oppilas osaa käyttää viittomakielen erilaisia ilmaisutapoja monipuolisesti. Oppilas käyttää monipuolisia viittomakielen lauseeseen liittyviä ilmiöitä ja kiinnittää huomiota tekstin tyyliin.
T7 kannustaa oppilasta	S3	Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen	Tekstien tuottaminen ja sen	Oppilas osaa	Oppilas osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä	Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja	Oppilas osaa yhdistellä omista teksteistään useista

vakiinnuttamaan yksin ja yhteisöllisesti tehtävien monimuotoisten tekstien tuottamisen prosesseja erilaisissa viestintäympäristöissä ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä tekijänoikeuksia ja eettistä viestintää kunnioittaen		taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	prosessin hallinta, eettinen viestintä	tehdä yksinkertaisen tiivistyksen nähdyn pohjalta. Oppilas osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteisään.	käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	lähteistä hankkimaansa tietoa.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta syventämään tietouttaan kielen ilmiöistä, tunnistamaan kielen rekistereitä, tyyli- ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen	S4	Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien ja kielen piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia viitotun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Oppilas osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä sekä eri rekisterien ja tyylien eroja. Oppilas osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien eroja. Oppilas osaa pohdita kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Oppilas osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.

merkityksiä ja seurauksia							
T9 ohjata oppilasta tutustumaan suomalaisen viittomakielen kulttuuriseen ja kielelliseen monimuotoisuuteen ja ohjata häntä näkemään se voimavarana sekä auttaa oppilasta pohtimaan viittomakielen merkitystä ja asemaa ja ymmärtämään sen historiaa tukien oppilasta viittomakielisen ja kulttuurisen identiteetin muodostamisessa	S4	Oppilas tutustuu viittomakieliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, viittomakielen ja kuurojen kulttuurin historiaan ja nykytilanteeseen sekä pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.	Viittomakielien merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä Suomessa käytetyt viittomakielet. Oppilas osaa nimetä jonkin viittomakielelle tyypillisen piirteen. Oppilas osaa kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.	Oppilas osaa nimetä keskeisiä viittomakielelle tyypillisiä piirteitä. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	Oppilas osaa kuvailla viittomakielten monimuotoisuutta ja niiden asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa eritellä viittomakielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla puhutun ja viitotun kielen eroja. Oppilas osaa pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.	Oppilas osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle. Oppilas osaa eritellä viittomakielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin. Oppilas osaa pohtia äidinkielen käsitettä ja merkitystä identiteettien rakentumisen kannalta.

T10 rohkaista oppi- lasta avartamaan kulttuurinäke- mystään, tutus- tumaan kulttuu- rin eri muotoihin ja instituutioihin sekä auttaa häntä pohtimaan kielen ja kulttuu- rin merkitystä sekä omassa elä- mässään että yh- teiskunnassa	S4	Oppilas avartaa kult- tuurinäkemystään tutustumalla kult- tuurin eri muotoihin ja instituutioihin. Oppilas perehtyy viittomakieliseen kulttuuriin, viittoma- kielen eri käyttäjä- ryhmiin ja erilaisiin kommunikaatiome- netelmiin.	Kulttuurin ja sen eri muo- tojen tunte- mus	Oppilas osaa erottaa toisistaan kulttuurin eri muo- toja ja tuntee jon- kin kulttuuri-insti- tuution nimeltä. Oppilas osaa ni- metä jonkin viitto- makielen käyttäjä- ryhmän.	Oppilas osaa kuvailla, miten eri kulttuuri- muodot liittyvät eri kulttuuri-instituutio- ihin. Oppilas osaa nimetä viittomakielen käyt- täjien eri ryhmät.	Oppilas osaa ku- vailla kulttuurin monimuotoi- suutta ja tuntee tärkeimmät kult- tuuri-instituutiot. Oppilas osaa ku- vailla viittomakie- len käyttäjien ryh- miä ja erilaisia kommunikaatio- menetelmiä.	Oppilas osaa analy- soida kulttuurin monimuotoisuutta yhteiskunnassa ja omassa elämäs- sään. Oppilas osaa analy- soida viittomakie- len käyttäjäryhmien tilannetta yhteis- kunnassa.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuus va- kiinnuttaa taito- aan käyttää tulk- kauspalveluja ja toimia yhteis- työssä viittoma- kielen tulkin kanssa erilaisissa asioimis-,	S5	Oppilas oppii tilaa- maan tulkkauksen ja toimimaan tulkin kanssa erilaisissa ti- lanteissa	Tulkkauksen käyttötaidot	Oppilas osaa käyt- tää tulkkauspalve- luja ohjatusti.	Oppilas osaa käyttää tulkkauspalveluja ja tuntee yksinkertaiset tulkkausikänteet.	Oppilas osaa tilata tulkkauksen itse- näisesti ja toimia tulkin kanssa ta- vanomaisissa ti- lanteissa.	Oppilas osaa tulk- kaustoiminnan pe- riaatteet ja käytän- teet ja huomioi ne omassa toiminnas- saan.

opiskelu- ja kulttuuritilanteissa							
T12 ohjata oppilasta laajentamaan tekstimaailmaansa kohti jatko-opintoja ja yhteiskunnan kannalta keskeisiä tekstejä sekä kehittämään eri tiedonalojen kielen hallintaa	S5	Oppilas oppii etsimään erityisesti viitottua tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa työskentelyään yksin ja ryhmässä. Oppilas oppii käyttämään viittomakielen sanakirjaa, tutustuu viittomien kehitykseen ja laajentaa eri tiedonalojen viittomistoaan.	Tekstimaailman laajentaminen, eri tiedonalojen kielen hallinta	Oppilas osaa etsiä tietoa tutuista lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan työskentelyään mallin mukaan.	Oppilas osaa etsiä tietoa itselle uusista lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan työskentelyään ryhmän jäsenenä.	Oppilas osaa etsiä tietoa eri lähteistä sekä pystyy itsenäisesti suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään.	Oppilas osaa etsiä tietoa itsenäisesti luotettavista ja monipuolisista lähteistä sekä pystyy aktiivisesti suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

1.5 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9.

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisäl- töalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
------------------------------------	------------------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Oppilas kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutussuhteen rakentaminen	Oppilas osallistuu ennakoitaviin koulun vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.	Oppilas osallistuu suullisesti koulun vuorovaikutustilanteisiin kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla.	Oppilas edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	Oppilas toimii vuorovaikutustilanteissa rakentavasti ja sovittaa puheitaan tilanteen mukaan.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	Oppilas syventää muodollisten puhe-tilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Oppilas ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas ymmärtää pääkohtia opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Oppilas erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa. Oppilas pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhe-tilanteissa.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään	S1	Oppilas kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan	Esiintymistaidot	Oppilas ilmaisee itseään erilaisissa arkkisissa tilanteissa	Oppilas valmistelee ja pitää puheenvuoron tai puhe-	Oppilas valmistelee ja pitää selkeän esityksen	Oppilas valmistelee ja pitää koherentin, sisällöltään

esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen		ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.		tai kertoo jostakin omakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla. Oppilas täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.	esityksen itselleen läheisestä aiheesta. Oppilas harjoittelee kokonaisilmaisun keinoja.	aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa. Oppilas hyödyntää kokonaisilmaisun keinoja.	monipuolisen ja havainnollisen esityksen. Oppilas käyttää kokonaisilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti esityksen rikastamiseksi.
Tekstien tulkitseminen							
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnaissa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja	S2	Oppilas hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnaissa, laajentaa sana- ja käsitevarantoaan, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päätelee tekstin merkityksiä	Tekstilajitaidot puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnaissa	Oppilas ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan. Oppilas tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista. Oppilas ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.	Oppilas tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja. Oppilas ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden. Oppilas selvittää avainsanat ymmärtääksen tekstin pääajatuksen.	Oppilas tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Oppilas laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantoaan lukemalla erilaisia tekstejä. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnaissa.	Oppilas erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas kehittää sana- ja käsitevarantoaan siten, että se riittää itsenäiseen tekstien tulkinnaan ja arviointiin.

kieliopillisten vihjeiden perusteella		tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.			Oppilas hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.		
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Oppilas harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinta	Oppilas lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tutuissa tilanteissa ja osaa tehdä niistä kysymyksiä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	Oppilas lukee ja ymmärtää ikäkauden mukaisia, myös abstrakteja tekstejä. Oppilas tekee niistä päätelmiä ja esittää tekstin sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Oppilas käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resurssina. Oppilas arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Oppilas ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	Oppilas arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Oppilas havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Oppilas tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.
Tekstien tuottaminen							
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan	S3	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään	Oppilas suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä	Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä,	Oppilas tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa eri

taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä		tekstejä. Oppilas käyttää kertoivia, kuvaavia ja kantaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.		yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä omakohtaisista aiheista.	mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.	joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.	tekstilajien piirteitä käytetään monipuolisesti. Oppilas käyttää myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kielipiirteiden rakenteiden hallintaa	S3	Oppilas noudattaa teksteissään kirjoitetun yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kielipiirteitä rakenteita.	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan rajallista.	Oppilas kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kielipiirteisistä puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen perussääntöjen noudattaminen on horjuvaa.	Oppilas kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen perussääntöjen noudattaminen on melko vakiintunutta.	Oppilas kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen perussääntöjen noudattaminen on vakiintunutta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja	S4	Oppilas kiinnostuu kielen ilmiöistä. Oppilas tunnistaa kielen	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa.	Oppilas pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden	Oppilas havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia	Oppilas tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä.

<p>kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- piirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia</p>		<p>rakenteita sekä hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resurssina sekä kielen tyyli- piirteitä ja sävyjä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>		<p>Oppilas tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja.</p> <p>Oppilas hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbin lauseen keskuksena.</p>	<p>merkityksiä yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien välisiä eroja.</p> <p>Oppilas osaa jakaa lauseen rakenneosiinsa.</p>	<p>piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmuokautuksen käsitteiden avulla.</p> <p>Oppilas ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielellä vaikuttamisen keinoja sekä kielen keinoja luoda kausaalisuutta, modaalisuutta ja sidosteisuutta.</p>	<p>Oppilas hyödyntää kielenkäytössään muodollista ja epämuodollista kieltä.</p> <p>Oppilas ymmärtää, miten kielellä vaikuttamisen keinot sekä kielen keinot luoda asioiden välisiä yhteyksiä vaikuttavien rakentumiseen tekstissä.</p>
<p>T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen,</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista</p>	<p>Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus</p>	<p>Oppilas lukee lyhyitä, helppotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä.</p>	<p>Oppilas lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustele lukukokemuksestaan muiden kanssa.</p>	<p>Oppilas lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan.</p>	<p>Oppilas lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi lukemaansa</p>

<p>sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuden sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin</p>		<p>nykykirjallisuutta. Oppilas tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin: romantiikkaan, realismiin ja modernismiin ja niiden yhteyksiin maailmankirjallisuuden sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.</p>		<p>Oppilas erottaa fiktiivisen tekstin muista teksteistä.</p> <p>Oppilas hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä.</p> <p>Oppilas tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.</p>	<p>Oppilas on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin.</p> <p>Oppilas tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja, kuten kauhu-, fantasia-, scifi-, rikos- tai rakkauskirjallisuus ja kuvailee vähintään yhtä niistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.</p>	<p>Oppilas tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheista romantiikan ja realismin ja niiden yhteyden eurooppalaiseen virtauksiin.</p> <p>Oppilas osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.</p>	<p>keskustelemalla ja kirjoittamalla.</p> <p>Oppilas tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheista modernismin ja sen yhteyden eurooppalaiseen virtauksiin.</p>
<p>T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyttä ja kulttuurista</p>	<p>S4</p>	<p>Oppilas ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen koulun ja yhteiskunnan merkityksen. Oppilas tunnistaa kulttuurisia eroja ja</p>	<p>Kulttuurisen tietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Oppilas tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen.</p> <p>Oppilas tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia kytköksiä</p>	<p>Oppilas tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas monipuolistaa kulttuurisia kokemuksiaan ja osaa</p>	<p>Oppilas erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Oppilas osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan.</p>	<p>Oppilas esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle.</p>

monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisien ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta		samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.		omassa elämässään.	kertoa niistä.	Oppilas tekee havaintoja siitä, että kulttuuri sekä yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.	Oppilas osallistuu aktiivisesti yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	Oppilas vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Oppilas vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Oman kielenoppimisen kehittämisen	Oppilas tekee havaintoja kielenoppimisestaan ja omista oppimisen tavoistaan.	Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Oppilas kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resurssina.	Oppilas asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.

T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Oppilaan kieli-taito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Abstraktin kielen rakentuminen	Oppilas käsittelee eri tiedonalojen aiheita arkikielellä.	Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuella.	Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Oppilas tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tuottamisessa.
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja ja suunnittelee, jäsentelee ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Oppilas suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.	Oppilas etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Oppilas arvioi omaa työskentelyään.	Oppilas etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentelee ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.	Oppilas etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa vertailen ja tiedon luotavuutta arvioiden.

2 Toinen kotimainen kieli, ruotsi

2.1 Ruotsi, A-oppimäärä

Ruotsin kielen A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö- alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään	S1	Oppilas oppii tuntemaan ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä. Oppilas oppii tuntemaan Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään.	Kieli- ja kulttuuriympäristön ja kielen merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin ruotsin kielen kansalliskielen asemaan liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa nimetä joitakin Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Oppilas osaa kertoa, missä ruotsia puhutaan ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa mainita vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa pohtia ruotsin kielen asemaa kansalliskielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kuvailla kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa arvioida ruotsin kielen asemaa kansalliskielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia Pohjoismaiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kuvailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.
T2 kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia ruotsinkielisiä	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä,	Maailmankansalaisen taitojen kehittymisen ruotsin	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä,	Oppilas osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät	Oppilas osaa kuvailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi toimia ruotsinkielisissä toimintaympäristöissä ja

toimintaympäristöjä ja sisältöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa		jotka laajentavat maailmankuvaa.	taitoa hyödyntämällä	joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	hänen oppimistaan sekä laajentavat hänen käsitystään maailmasta.	edistävät hänen oppimistaan sekä laajentavat hänen käsitystään maailmasta.	hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja omaa oppimista edistääkseen ja laajentaakseen käsitystään maailmasta.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Oppilas oppii käyttämään ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Oppilas löytää ohjattuna joitakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas havaitsee ohjattuna yhdenmukaisuuksia ruotsin kielen ja muiden kielten välillä.	Oppilas löytää ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää joitakin kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä

							oppimisensa tukena.
Kielenopiskelutaidot							
T4 T4 rohkasta oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa jossain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti eri vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa eritellä ja pohtia tapoja toimia rakentavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.

T5 tukea oppiaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielen oppijana.	Elinikäisen kielienopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää ruotsia.	Oppilas osaa kertoa, mihin ruotsin kielen taitoa voi käyttää ja miten kielitaitoa voi kehittää.	Oppilas osaa kertoa, mihin ruotsin kielen taitoa voi käyttää ja miten hän voi kehittää kielitaitoaan koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohdita, miten hän voi kehittää ruotsin kielen taitoaan koulun päätyttyä. Oppilas osoittaa oma-aloitteisuutta ja suunnitelmallisuutta kielten opiskelussa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	Oppilas oppii toimimaan aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmistä toistuvista, rutiniinomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumpaniin.	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tuuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti monenlaisissa jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T7 ohjata oppilasta olemaan	S3	Oppilas oppii olemaan aktiivinen	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään	Oppilas osallistuu enenevässä määrin	Oppilas osallistuu enenevässä	Oppilas pystyy jossain määrin

<p>aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota</p>		<p>viestintätilanteissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.</p>		<p>kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>viestintään turvautuen harvemmin ei-kielisiin ilmauksiin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>	<p>määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).</p>	<p>olemaan aloitteellinen viestinnässä eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.</p> <p>Oppilas osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii käyttämään kulttuurisesti sopivaa kieltä viestintätilanteissa.</p>	<p>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</p>	<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia ruutiinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden</p>	<p>Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt.</p> <p>Oppilas pystyy ottamaan vuorovaihtuudessaan huomioon joitakin</p>

ja asenteiden esiin tuomista					pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.	asianmukaiseen ilmaistamiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintä-rutiineja.	tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päätelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Oppilas oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä,	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempomisestä yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokeemukseen tai yleistietoon perustuvaa

					ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen ja kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Oppilas oppii ilmaistamaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisistä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiaakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin

					ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
--	--	--	--	--	---	---	-----------------------------------

2.2 Ruotsi, B1-oppimäärä

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Oppilas oppii nimeämään Pohjoismaat ja niiden viralliset kielet. Oppilas oppii tuntemaan pohjoismaisia kulttuureita, pohjoismaisen kieliympäristön erityispiirteitä	Pohjoismaisen kieli- ja kulttuuriympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa nimeätä Pohjoismaat, joitakin pohjoismaisia kieliä ja maiden kulttuurisia erityispiirteitä.	Oppilas osaa nimeätä Pohjoismaat ja kertoa jotakin Pohjoismaista, niiden kielistä, maiden erityispiirteistä ja kulttuureista.	Oppilas osaa nimeätä Pohjoismaat ja niiden viralliset kielet. Oppilas osaa kuvata eri Pohjoismaiden erityispiirteitä ja kulttuureja.	Oppilas osaa vertailla Pohjoismaita ja niiden virallisia kieliä sekä Suomessa ja Ruotsissa puhuttua ruotsia. Oppilas osaa vertailla Pohjoismaiden erityispiirteitä

		sekä Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.			Oppilas tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa.	Oppilas tunnistaa joitakin Suomessa ja Ruotsissa käytettyä ruotsin erityispiirteitä.	ja kulttuureja sekä osaa kuvata ruotsia käyttökielenä Pohjoismaissa.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Oppilas oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Oppilas löytää ohjattuna joitakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas havaitsee ohjattuna yhdenmukaisuuksia ruotsin kielen ja muiden kielten välillä.	Oppilas löytää ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää joitakin kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.
Kielenopiskelutaidot							

<p>T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielen opiskelulle ja oppii reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokaimmat.</p> <p>Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö</p>	<p>Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle.</p> <p>Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle.</p> <p>Oppilas osaa jossain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja.</p> <p>Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle.</p> <p>Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja.</p> <p>Oppilas osaa eritellä erilaisia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle.</p> <p>Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä.</p> <p>Oppilas osaa eritellä ja pohtia monipuolisia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään. Oppilas oppii käyttämään</p>	<p>Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen</p>	<p>Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää ruotsia.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, kuinka ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun</p>

omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella		ruotsia erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.			Oppilas käyttää jonkin verran ruotsia eri tilanteissa.	koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä. Oppilas käyttää usein ruotsia eri tilanteissa.	ulkopuolella ja koulun päätyttyä. Oppilas käyttää melko luontevasti ruotsia eri tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiinimaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista. Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti).	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja.	Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja.

				<p>Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.</p>	<p>Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein turvautuen harvemmin ei-kielllisiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiinomisimmissa	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinomisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja

				sosiaalisissa kontakteissa.			anteeksi pyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkitä tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T8 rohkasta oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutamien sananmittaisten kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1

<p>T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vaki ilmaisuja.</p> <p>Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutamien lyhyiden lauseiden harjoitelluista aiheista.</p> <p>Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.</p>	<p>Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa.</p> <p>Oppilas osaa keskeistä perussanastoa ja rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
---	-----------	--	---------------------------------	---	--	--	--

2.3 Ruotsin kieli, äidinkielenomainen ruotsi, A-oppimäärä

Äidinkielenomaisen ruotsin päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisäl- töalue	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen ta- voitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan tai- toa pohtia ruotsin kansalliskielen ase- maan liittyviä arvoja ja ilmiöitä sekä vahvis- taa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielisissä ja -kult- tuurisissa ympäris- töissä	S1	Oppilas oppii tun- temaan ruotsin kansalliskielen asemaan liittyviä arvoja, ilmiöitä ja taustoja. Oppilas oppii tuntemaan pohjoismaista kieli- ja kulttuu- riympäristöä. Op- pilas oppii val- miuksia toimia monikielisissä ja - kulttuurisissa ym- päristöissä.	Kansallis- kielten aseman sekä poh- joismai- sen kieli- ja kult- tuuriym- päristön hahmot- taminen	Oppilas on tietoi- nen oikeudestaan käyttää ja kehittää kieliään. Oppilas osaa ni- metä joitakin poh- joismaisia kieli- ja kulttuuriympäris- töjä.	Oppilas on tietoinen oikeudestaan käyt- tää ja kehittää kieli- ään. Oppilas osaa kertoa jotakin ruotsin kan- salliskielen asemaan liittyvistä arvoista, il- miöistä ja taustoista. Oppilas osaa kuvailla pohjoismaista kieli- ja kulttuuriympäris- töä. Oppilas osaa mainita joitakin monikieli- sissä ja -kulttuuri- sissa ympäristöissä tarvittavia valmiuk- sia.	Oppilas on tietoi- nen oikeudestaan käyttää ja kehittää kieliään. Oppilas osaa kertoa ruotsin kansalliskie- len asemaan liitty- viä arvoja, ilmiöitä ja taustoja. Oppilas osaa ver- tailla pohjoismaisia kieli- ja kulttuu- riympäristöjä. Oppilas osaa ku- vailla monikielisissä ja -kulttuurisissa ympäristöissä tar- vittavia valmiuksia.	Oppilas on tietoi- nen oikeudestaan käyttää ja kehittää kieliään. Oppilas osaa arvi- oida ja pohtia ruot- sin kansalliskielen asemaan liittyviä arvoja, ilmiöitä ja taustoja. Oppilas osaa ver- tailla ja pohtia poh- joismaisia kieli- ja kulttuuriympäris- töjä. Oppilas osaa ver- tailla ja pohtia mo- nikielisissä ja -

							kulttuurisissa ympäristöissä tarvittavia valmiuksia.
T2 kannustaa oppilasta löytämään mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä erilaisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä	S1	Oppilas oppii kehittämään taitoaan käyttää ruotsin kieltä monipuolisesti erilaisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä.	Kielitaidon hyödyntäminen	Oppilas osaa ohjattuna antaa esimerkkejä joistakin yhteisöistä ja toimintaympäristöistä, joissa voi hyödyntää ruotsin kielen taitoaan.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin yhteisöistä ja toimintaympäristöistä, joissa voi hyödyntää ruotsin kielen taitoaan.	Oppilas osaa kuvailla, miten ruotsin kielen taitoa voi hyödyntää ruotsinkielisissä yhteisöissä ja toimintaympäristöissä.	Oppilas osaa pohdita, miten ruotsin kielen taitoa voi monipuolisesti hyödyntää ruotsinkielisissä yhteisöissä ja toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Oppilas oppii käyttämään ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päätely	Oppilas löytää ohjattuna joitakin säännönmukaisuuksia ja tuntee joitakin kielitiedon käsitteitä.	Oppilas osaa havaintojensa perusteella tehdä johtopäätöksiä säännönmukaisuudesta ruotsin kielen ja muiden kielten välillä. Oppilas tuntee ja osaa käyttää joitakin kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa havaintojensa perusteella tehdä johtopäätöksiä säännönmukaisuuksista ruotsin kielen ja muiden kielten välillä ja vertailla niitä. Oppilas osaa havaintojensa perusteella tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen	Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä sekä vertailla eri kielten tapoja ilmaista samoja asioita. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kielitiedon

						säännönmukaisuuksista ja vertailla eri kielten tapoja ilmaista samoja asioita.	käsitteitä oppimisen tukena.
Kielenopiskelutaidot							
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa jossain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti eri vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä. Oppilas osaa eritellä ja pohtia tapoja toimia rakentavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.

T5 kehittää oppilaan itenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan eri tilanteissa itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielen oppijana.	Elinikäisen kielienopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää ruotsia. Oppilas osaa mainita joitakin tapoja, miten kielitaitoa voi kehittää.	Oppilas osaa kertoa, mihin ruotsin kielen taitoa voi käyttää ja miten kielitaitoa voi kehittää.	Oppilas osaa kertoa, mihin ruotsin kielen taitoa voi käyttää ja miten hän voi kehittää kielitaitoaan koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohdita, miten hän voi kehittää ruotsin kielen taitoaan koulun päätyttyä. Oppilas osoittaa omaaloitteisuutta ja suunnitelmallisuutta kielen opiskelussa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A2.1	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.2	Taitotaso B1.2/B2.1
T6 rohkaista oppilasta toimimaan monissa erilaisissa viestintätilanteissa, joissa aiheet voivat olla jo melko vaativia	S3	Oppilas oppii toimimaan aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Oppilas pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Oppilas pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös uusissa ja vaativammissa viestintätilanteissa.

<p>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan puheenvuoron ottamista, keskusteluun tai kirjalliseen viestintään liittymistä sekä neuvottelemaan merkityksestä</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii olemaan aktiivinen viestintätilanteissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kiellessiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>	<p>Oppilas pystyy josain määrin olemaan aloitteellinen viestinnässä eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.</p> <p>Oppilas osaa kiertää tai korvata tunteuttomien sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.</p> <p>Oppilas pystyy neuvottelemaan tunteuttomien ilmauksien merkityksistä.</p>	<p>Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen ja käyttämään sopivaa ilmausta tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa.</p> <p>Oppilas pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.</p>	<p>Oppilas pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä.</p> <p>Oppilas pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota viestinnän muodollisuusasteeseen, harjoittelemaan viestintää käyttäen erilaisia tekstilajeja (kuten blogit, haastattelut) sekä ottamaan viestinnässä huomioon</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii viestimään tilanteeseen sopivalla tavalla. Oppilas oppii käyttämään kulttuurisesti sopivaa kieltä viestintätilanteissa.</p>	<p>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</p>	<p>Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia</p>	<p>Oppilas osoittaa tunteutensa tärkeimmät kohteliaisuusäännöt.</p> <p>Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin</p>	<p>Oppilas osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista.</p> <p>Oppilas tuntee tärkeimmät kohteliaisuusäännöt ja</p>	<p>Oppilas osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista.</p> <p>Oppilas pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania</p>

kulttuurienvälisen vuorovaikutustaidon vaatimukset				ja anteeksipyyntöjä ja vastata.	käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	toimii niiden mukaisesti. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A2.1	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.2	Taitotaso B1.2/B2.1
T9 tarjota oppilaalle ja etsiä yhdessä oppilaiden kanssa monipuolisia ja merkityksellisiä tekstejä, jotka edellyttävät päättelyä ja erilaisia tekstinymmärtämisstrategioita	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Oppilas oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksien tuttua sanastoa sisältävästä,	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaallitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.	Oppilas ymmärtää selväpiirteistä asiantietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Oppilas ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta	Oppilas ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Oppilas ymmärtää suuren osan

				ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Oppilas löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmis- tautumatta.	muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	ympärillään käydystä keskustelusta. Oppilas ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A2.1	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.2	Taitotaso B1.2/B2.1
T10 Ohjata oppilasta tuottamaan, tulkitsemaan ja jakamaan tekstejä melko vaativista aiheista kiinnittäen huomiota tekstilajien monipuolisuuteen (myös pienet esitelmät, mielipidekirjoitukset, tarinat), rakenteiden monipuolisuuteen ja hyvään hallintaan	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Oppilas käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin	Oppilas osaa kertoa tavallisista, konkreetteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Oppilas ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiäkin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista.	Oppilas ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiäkin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Oppilas pystyy osallistumaan myös

				<p>monia keskeisimpiä rakenteita.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista.</p> <p>Oppilas käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita.</p> <p>Oppilas hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>melko muodollisiin keskusteluihin.</p>
--	--	--	--	--	---	---	---

3 Vieraat kielet

3.1 Englanti, A-oppimäärä

Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (perusteet 2014)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälisiä toimintakykyään	S1	Oppilas oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Oppilas oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky	Oppilas osaa kertoa, missä englantia puhutaan, ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa mainita joitakin kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Oppilas osaa kertoa, missä englantia puhutaan, ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa mainita vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kuvailla kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa pohtia englannin asemaa maailmankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kuvailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutuksessa.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä	S1	Oppilas oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja	Oppilas osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja	Oppilas osaa kuvailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä,	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi toimia englanninkielisissä

sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista		toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta. Oppilas oppii eri tapoja toimia kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa englannin kielellä.	englannin kieltä hyödyntämällä	toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.	toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan sekä laajentavat hänen käsitystään globalisoituvasta maailmasta. Oppilas osaa mainita joitakin tapoja toimia englannin kielellä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.	jotka edistävät hänen oppimistaan sekä laajentavat hänen käsitystään globalisoituvasta maailmasta. Oppilas osaa kertoa tavoista toimia englannin kielellä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.	toimintaympäristöissä ja hyödyntää englanninkielisiä aineistoja omaa oppimista edistääkseen ja laajentaakseen käsitystään globalisoituvasta maailmasta. Oppilas osaa pohdita eri tapoja käyttää englantia kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Oppilas oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Oppilas löytää ohjattuna joitakin englannin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas havaitsee ohjattuna yhdenmukaisuuksia englannin kielen ja	Oppilas löytää englannin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan	Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa verrata sitä, miten

				muiden kielten välillä.	Oppilas osaa käyttää joitakin kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.
Kielenopiskelutaidot							
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita englannin kielen opiskelulle. Oppilas osaa ohjattuna reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita englannin kielen opiskelulle. Oppilas osaa jossain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielinoppimistapoja.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita englannin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielinoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia	Oppilas osaa asettaa tavoitteita englannin kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia englannin kieltä.

		toimia vuorovai- kutuksessa raken- tavasti.			Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toi- mia rakentavasti vuorovaikutuk- sessa.	rakentavasti eri vuo- rovaikutustilan- teissa.	Oppilas osaa eri- tellä ja pohtia ta- poja toimia raken- tavasti monenlai- sissa vuorovaiku- tustilanteissa.
T5 kehittää oppilaan it- senäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kiel- tenopiskelun val- miuksia	S2	Oppilas oppii so- veltamaan ja ke- hittämään kielitai- toaan itsenäisesti myös koulun pää- tyttyä. Oppilas oppi hyödyntä- mään ympäris- tönsä kielellisiä vi- rikkeitä. Oppi- laalle kehitty luottamus itseensä kielenop- pijana.	Elinikäisen kielenopis- kelun val- miuksien kehittymi- nen	Oppilas osaa mai- nita joitakin tilan- teita, joissa voi käyttää englantia.	Oppilas osaa ker- toa, mihin englan- nin kielen taitoa voi käyttää ja miten kielitaitoa voi kar- tuttaa.	Oppilas osaa kertoa, mihin englannin kie- len taitoa voi käyt- tää ja miten hän voi kehittää kielitaito- aan koulun päätyt- tyä.	Oppilas osaa poh- tia, miten hän voi kehittää englannin kielen taitoaan koulun päätyttyä. Oppilas osoittaa oma-aloitteisuutta ja suunnitelmalli- suutta kielten opis- kelussa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan kes- kusteluihin	S3	Oppilas oppii toi- mimaan aktiivi- sesti erilaisissa	Vuorovai- kutukset erilai- sissa tilan- teissa	Oppilas selviytyy monista rutiinin- omaisista viestintä- tilanteista	Oppilas selviää koh- talaisesti monenlai- sista jokapäiväisistä viestintätilanteista	Oppilas pystyy vies- timään, osallistu- maan keskusteluihin ja ilmaisemaan	Oppilas pystyy viestimään, osallis- tumaan

monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä		vuorovaikutustilanteissa.		tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin vaativammissa tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	Oppilas oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Oppilas käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestintäkiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien	Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestintäkiertää tai korvata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan

					(koira/eläin tai talo/mökki).	ilmauksien merkityksistä.	tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Oppilas oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkien keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaihtuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaihtuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2

<p>T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.</p> <p>Oppilas oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.</p>	<p>Tekstien tulkintataidot</p>	<p>Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena.</p> <p>Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.</p>	<p>Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.</p> <p>Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.</p>	<p>Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalityyppisestä yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p>	<p>Oppilas ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hiekkamäen vaatimattomasta normaalityyppisestä yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä.</p> <p>Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p>				<p>Taitotaso A1.3</p>	<p>Taitotaso A2.2</p>	<p>Taitotaso B1.1</p>	<p>Taitotaso B1.1/B1.2</p>

<p>T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväistöä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
--	-----------	--	---------------------------------	--	---	---	---

3.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä

Vieraan kielen A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (perusteet 2014)	Sisältö- alue	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opis- keltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittä- mään kulttuurien vä- listä toimintaky- kyä	S1	Oppilas oppii tunte- maan kohdekielen asemaan ja variant- teihin liittyviä ar- voja. Oppilas oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elä- mänmuotoja. Oppi- las oppii kehittä- mään kulttuurien välistä toimintaky- kyään.	Kielen ase- maan ja va- rianteihin liittyvien kysymysten huomaami- nen ja kult- tuurien vä- linen toi- mintakyky	Oppilas osaa ker- toa, missä kohde- kieltä puhutaan ja tietää, että sitä pu- hutaan eri tavoin. Oppilas osaa mai- nita joitakin kieli- alueen maiden kult- tuureja ja elämän- muotoja.	Oppilas osaa ker- toa, missä kohde- kieltä puhutaan, ja tietää, että sitä pu- hutaan eri tavoin. Oppilas osaa ku- vailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa mai- nita vuorovaikutuk- seen liittyviä kult- tuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa kohdekielen ase- masta maailmassa. Oppilas osaa ver- tailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa ku- vailla kulttuurisia piirteitä vuorovai- kutuksessa.	Oppilas osaa pohtia kohdekielen ase- maan liittyviä ilmi- öitä maailmassa. Oppilas osaa ver- tailla ja pohtia kieli- alueen maiden kult- tuureja ja elämän- muotoja. Oppilas osaa ku- vailla ja pohtia kult- tuurisia piirteitä vuorovaikutuk- sessa.
T2 kannustaa löytä- mään kiinnostavia kohdekielisiä sisäl- töjä ja toimin- taympäristöjä,	S1	Oppilas oppii löytä- mään kohdekielisiä aineistoja ja toimin- taympäristöjä, jotka laajentavat	Maailman- kansalaisen taitojen ke- hittyminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä joista- kin aineistoista ja toimintaympäris- töistä, joissa voi	Oppilas osaa ku- vailla kohdekielisiä aineistoja ja toimin- taympäristöjä, jotka edistävät hä- nen oppimistaan.	Oppilas osaa ku- vailla, miten hän voi toimia kohde- kielissä toimin- taympäristöissä. Oppilas osaa	Oppilas osaa poh- tia, miten hän voi toimia kohdekieli- sissä toimintaympä- ristöissä, ja osaa hyödyntää

<p>jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa</p>		<p>oppilaan maailmankuvaa.</p> <p>Oppilas oppii eri tapoja toimia kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kohdekielellä.</p>	<p>opiskeltavaa kieltä käyttämällä</p>	<p>käyttää kohdekieltä.</p>	<p>Oppilas osaa mainita joitakin tapoja toimia kohdekielellä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.</p>	<p>hyödyntää kohdekielisiä aineistoja omaa oppimista edistääkseen.</p> <p>Oppilas osaa kertoa tavoista toimia kohdekielellä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.</p>	<p>kohdekielisiä aineistoja omaa oppimista edistääkseen.</p> <p>Oppilas osaa pohtia eri tapoja käyttää kohdekieltä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään kohdekielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan kohdekieltä muihin kieliin.</p> <p>Oppilas oppii käyttämään kohdekielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.</p>	<p>Kielellinen päättely</p>	<p>Oppilas löytää ohjattuna joitakin kohdekielen säännönmukaisuuksia.</p> <p>Oppilas löytää ohjattuna joitakin kohdekielen säännönmukaisuuksia.</p> <p>Oppilas havaitsee ohjattuna yhdenmukaisuuksia kohdekielen ja muiden kielten välillä.</p>	<p>Oppilas löytää kohdekielen säännönmukaisuuksia.</p> <p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää kielitiedon</p>	<p>Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä.</p> <p>Oppilas osaa verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä.</p>

						käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.
Kielenopiskelutaidot							
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja refleктоimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas käyttää erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa ohjattuna reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja josain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kieltenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kieltenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti eri vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa eritellä ja pohtia tapoja toimia rakentavasti

							monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kielten opiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielinoppijana.	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää kohdekieltä.	Oppilas osaa kertoa, mihin kohdekielen taitoa voi käyttää ja miten kielitaitoa voi kartuttaa.	Oppilas osaa kertoa, mihin kohdekielen taitoa voi käyttää ja miten hän voi kehittää kielitaitoaan koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohdita, miten hän voi kehittää kohdekielen taitoaan koulun päätyttyä. Oppilas osoittaa oma-aloitteisuutta ja suunnitelmallisuutta kielten opiskelussa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2/B1.1
T6 rohkaista oppilasta harjoittamaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan	S3	Oppilas oppii toimimaan jokapäiväisissä viestintätilanteissa aloitteellisesti.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen	Oppilas selviää melko vaivattomasti monista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy olemaan aloitteellinen

niissä aloitteellisesti						viestintätilanteessa.	monenlaisissa viestintätilanteissa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivisen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttäen kohdekielellisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota	S3	Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti viestintätilanteessa. Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkiin keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin eikielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään, osaa pyytää tarkennusta avainsanoista ja varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Oppilas osaa satunnaisesti kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön	S3	Oppilas oppii käyttämään kohdekieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkiin yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkiin keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon	Oppilas osaa käyttää kieltä erilaisiin tarkoituksiin. Oppilas pystyy keskustelemaan

viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista				rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksi-pyyntöjä ja vastata sellaisiin.	sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaistamiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2/B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnessa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Oppilas oppii tekstien ymmärtämistä strategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hitasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.	Oppilas pystyy seuraamaan selväpiirteisen asiapuheen pääajatuksia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päättellä

					sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vaki ilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

					Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	
--	--	--	--	--	---	---	--

3.3 Vieraat kielet, B1-oppimäärä

Vieraan kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 Ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään kohdekielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan kohdekieltä muihin kieliin. Oppilas oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päätely	Oppilas löytää ohjattuna joitakin kohdekielen säännönmukaisuuksia. Oppilas havaitsee ohjattuna yhdenmukaisuuksia kohdekielen ja muiden kielten välillä.	Oppilas löytää kohdekielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä.	Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla sitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä

					Oppilas osaa käyttää joitakin kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa käyttää kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.
T2 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä sekä antaa oppilaille valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyään	S1	Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Oppilas oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.	Kielten asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välisten toimintakyky	Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan, ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa mainita joitakin kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan, ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin. Oppilas osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa mainita vuorovaikutukseen liittyviä kulttuurisia piirteitä.	Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kuvailla kulttuurisia piirteitä vuorovaikutustilanteessa.	Oppilas osaa pohtia kohdekielen asemaa maailmassa ja siihen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kuvailla ja pohtia kulttuurisia piirteitä vuorovaikutustilanteessa.
Kielenopiskelutaidot							

<p>T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö</p>	<p>Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa ohjattuna reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa jossain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa eritellä tapoja toimia rakentavasti eri vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa eritellä ja pohtia tapoja toimia rakentavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää kohdekieltä omassa</p>	<p>Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien</p>	<p>Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää kohdekieltä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin voi käyttää kohdekielen taitoa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan myös koulun</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, kuinka kohdekielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun</p>

kohdekieltä omassa elämässään sekä käyttämään kieltä rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella		elämässään. Oppilas oppii käyttämään kohdekieltä erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	kehittyminen		Oppilas käyttää jonkin verran kohdekieltä eri tilanteissa.	ulkopuolella ja koulun päätyttyä. Oppilas käyttää usein kohdekieltä eri tilanteissa.	ulkopuolella ja koulun päätyttyä. Oppilas käyttää melko luontevasti kohdekieltä eri tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiinimaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista. Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet).	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja.	Oppilas osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja.

				Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa.	Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohdekielen kulttuuriin liittyviä kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiinomisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinomisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas käyttää yleisiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opetettuja vakiolmaisuja.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tuntuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan muutaman	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opetettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.	Oppilas osaa kohtalaisen määrän lyhyitä, ulkoa opetettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita ja pystyy

aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin		rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.		Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja ilmaisuja.	lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perusosanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskie-liopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen melko suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan melko yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut melko hyvin.
--	--	--	--	--	---	---	--

3.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden	S1	Oppilas oppii tuntemaan opiskelijansa kielen aseman	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten	Oppilas osaa nimetä joitakin alueita, joissa kohdekieltä puhutaan.	Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailman kielten joukossa.	Oppilas osaa vertailla kohdekielen asemaa maailman kielten joukossa.	Oppilas osaa vertailla ja pohtia kohdekielen asemaan liittyviä ilmiöitä

<p>opiskeltavan kielien suhde hänen aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä</p>		<p>suhteessa muihin kieliin. Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen kielialuetta sekä kulttuuria ja elämänmuotoa. Oppilas oppii opiskeltavan kielen erityispiirteitä ja oppii käyttämään niitä oppimisensa tukena.</p>	<p>erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen</p>		<p>Oppilas osaa nimetä joitakin kohdekielen keskeisimpiä erityispiirteitä ja käyttää niitä oppimisensa tukena.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin alueita, joissa kohdekieltä puhutaan, sekä kielialueen elämänmuodon ja kulttuurin ilmiöitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla kohdekielen keskeisimpiä erityispiirteitä ja käyttää niitä oppimisensa tukena.</p> <p>Oppilas osaa luonnehtia joitakin kohdekielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>	<p>maailman kielten joukossa.</p> <p>Oppilas osaa hyödyntää kohdekielen keskeisimpiä erityispiirteitä oppimisessaan.</p> <p>Oppilas osaa kertoa kohdekielen kielialueista ja niiden kulttuureista.</p> <p>Oppilas osaa kertoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä.</p>
Kielenopiskelutaidot							
<p>T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielien taito osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää kohdekieltä omassa elämässään.</p>	<p>Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittymisen.</p>	<p>Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää kohdekieltä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin kielenopimistapoja.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, kuinka kohdekielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä.</p>

karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella		Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii käyttämään kohdekieltä erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.			Oppilas käyttää jonkin verran kohdekieltä eri tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas käyttää usein kohdekieltä eri tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas käyttää melko luontevasti kohdekieltä eri tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Oppilas oppii toimimaan erilaisissa suullisissa ja kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukeamana muutamasta, kaikkein yleisimmistä toistuvasta ja rutiinimaisesta viestintätilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmistä toistuvista, rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T4 tukea oppilasta kielellisten	S3	Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim.	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkien keskeisimpiin	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään

viestintästrategioiden käytössä		viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.		<p>eleet, piirtäminen, sanastot, internet).</p> <p>Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>sanoihin ja ilmauksiin.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.</p>	<p>turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään kohdekielelle ja kielialueen kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehdys, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1

T6 rohkaista oppi- lasta tulkitsemaan ikätasolleen sopi- via ja itseään kiin- nostavia puhut- tuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii tul- kitsemaan erilai- sia puhuttuja ja kirjoitettuja teks- tejä.	Tekstien tul- kintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yk- sittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kir- jainjärjestelmän tai hyvin rajallisen mää- rän kirjoitusmerk- kejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kir- joitettua tekstiä ja hi- dasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tut- tua sanastoa ja il- maisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tuke- mana. Oppilas pystyy löy- tämään tarvitse- mansa yksinkertai- sen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja sekä selkeää pu- hetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinker- taisten, itseään kiinnostavien vies- tien ydinsisällön ja tekstin pääajatus- set tuttua sanastoa sisältävästä, enna- koitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hy- vin yksinkertaiseen päätelyyn asiayh- teyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3
T7 tarjota oppi- laalle runsaasti ti- laisuuksia harjoi- tella ikätasolle so- pivaa	S3	Oppilas oppii il- maisemaan itse- ään suullisesti ja kirjallisesti käyt- tään kielen	Tekstien tuottamis- taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hy- vin suppeasti käyt- tään harjoiteltuja	Oppilas pystyy kerto- maan ohjatusti jois- takin tutuista ja itsel- leen tärkeistä asi- oista käyttäen	Oppilas pystyy ker- tomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa	Oppilas osaa rajalli- sen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja il- mauksia, keskeistä sanastoa ja

<p>pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiin ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin</p>		<p>keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita.</p> <p>Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>		<p>sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja.</p> <p>Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</p>	<p>suppeaa ilmaisuvarastoa.</p> <p>Oppilas osaa kirjoittaa joitakin sanoja ja lauseita.</p> <p>Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi.</p> <p>Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.</p>	<p>ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutamien lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista.</p> <p>Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p> <p>Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.</p>	<p>perustason lauserakenteita.</p> <p>Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>
--	--	--	--	---	---	--	---

3.5 Saamen kieli, A-oppimäärä

Saamen kielen A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							

<p>T1 edistää oppilaan taitoa pohtia saamen kielen asemaan alkuperäiskansan kielenä liittyviä arvoja ja ilmiöitä sekä vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia saamenkielissä ja saamelaiskulttuuria vaalivissa ympäristöissä</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan saamen kielen aseman alkuperäiskansan kielenä sekä siihen liittyviä arvoja. Oppilas oppii tuntemaan saamelaiskulttuureita ja niihin liittyviä elämänmuotoja. Oppilas oppii toimimaan saamenkielissä ja saamelaiskulttuuria vaalivissa ympäristöissä.</p>	<p>Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienväläinen toimintakyky</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, missä saamen kieltä puhutaan, ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin.</p> <p>Oppilas osaa kertoa jotakin saamelaiskulttuureista ja niihin liittyvistä elämänmuodoista sekä saamen kielen asemasta alkuperäiskansan kielenä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, missä saamen kieltä puhutaan, ja tietää, että sitä puhutaan eri tavoin.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla saamelaiskulttuureja ja niihin liittyviä elämänmuotoja sekä saamen kielen asemaa alkuperäiskansan kielenä.</p> <p>Oppilas osaa toimia toisinaan saamenkielissä ympäristöissä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla saamen kielen asemaa alkuperäiskielinä.</p> <p>Oppilas osaa vertailla saamelaiskulttuureja ja niihin liittyviä elämänmuotoja.</p> <p>Oppilas osaa toimia toisinaan saamenkielissä ympäristöissä ja joissakin saamelaiskulttuuria vaalivissa ympäristöissä.</p>	<p>Oppilas osaa vertailla ja pohtia saamen kielen asemaa alkuperäiskansan kielenä.</p> <p>Oppilas osaa vertailla ja pohtia saamelaiskulttuureja ja niihin liittyviä elämänmuotoja.</p> <p>Oppilas osaa useimmiten toimia saamenkielissä ympäristöissä ja saamelaiskulttuuria vaalivissa ympäristöissä.</p>
<p>T2 kannustaa oppilasta löytämään mahdollisuuksia käyttää saamen kieltä erilaisissa yhteisöissä ja</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää saamen kieltä erilaisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä. Oppilas oppii löytämään saamelaiskulttuurin</p>	<p>Saamen kielen taidon hyödyntäminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin yhteisöistä ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää saamen kieltä.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä saamenkielisiä yhteisöjä ja toimintaympäristöjä, joissa voi käyttää saamen kieltä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla saamenkielisiä yhteisöjä ja toimintaympäristöjä, joissa voi käyttää saamen kieltä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten saamen kielen taitoa voi hyödyntää saamenkielissä yhteisöissä ja toimintaympäristöissä.</p>

toimintaympäristöissä ja löytää itseään kiinnostavia saamelaiskulttuurin ja saamelaisen elämänmuodon sisältöjä ja ilmiöitä		ja saamelaisen elämänmuodon sisältöjä ja ilmiöitä.			Oppilas osaa nimetä joitakin saamelaiskulttuurin ja saamelaisen elämänmuodon sisältöjä ja ilmiöitä.	Oppilas osaa kuvailla saamelaiskulttuurin ja saamelaisen elämänmuodon sisältöjä ja ilmiöitä.	Oppilas osaa pohtia saamelaiskulttuurin ja saamelaisen elämänmuodon sisältöjä ja ilmiöitä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia saamen kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Oppilas oppii löytämään saamen kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan saamen kieltä muihin kieliin. Oppilas oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päättely	Oppilas havaitsee ohjattuna yhdenmukaisuuksia saamen kielen ja muiden kielten välillä.	Oppilas löytää saamen kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan saamessa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää joitakin saamen kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä saamen kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan saamen kielessä ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää saamen kielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Oppilas osaa tehdä itsenäisesti havaintojensa perusteella johtopäätöksiä saamen kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan saamen kielessä ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti saamen kielen kielitiedon käsitteitä

							oppimisensa tukena.
Kielenopiskelutaidot							
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia saamen kieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektoimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita saamen kielen opiskelulle. Oppilas osaa ohjattuna reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita saamen kielen opiskelulle ja josain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja. Oppilas osaa tunnistaa joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita saamen kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvailla tapoja toimia rakentavasti eri vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita saamen kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia saamen kieltä. Oppilas osaa eritellä ja pohtia tapoja toimia rakentavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii sovelta- maan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäi- sesti myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii hyö- dyntämään ympäris- tönsä kielellisiä virik- keitä. Oppilaalle kehitty luottamus itseensä kielenoppijana.	Elinikäisen kielenopis- kelun val- miuksien kehittyminen	Oppilas osaa mai- nita joitakin tilan- teita, joissa voi käyttää saamen kieltä.	Oppilas osaa ker- toa, mihin hän voi käyttää saamen kielen taitoaan omassa elämässään ja miten kielitaitoa voi kartuttaa.	Oppilas osaa ker- toa, mihin hän voi käyttää saamen kielen taitoaan ja kertoa, miten hän voi kehittää kielitai- toaan koulun pää- tyttyä.	Oppilas osaa poh- tia, miten hän voi kehittää saamen kielen taitoaan kou- lun päätyttyä. Oppilas osoittaa oma-aloitteisuutta ja suunnitelmalli- suutta kielten opis- kelussa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T6 rohkaista oppi- lasta harjoittele- maan monenlaisia jokapäiväisiä vies- tintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteelli- sesti	S3	Oppilas oppii toimi- maan jokapäiväisissä viestintätilanteissa aloitteellisesti.	Vuorovai- kutuksen erilai- sissa tilan- teissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleis- simmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen vies- tintäkumppaniin.	Oppilas pystyy vaih- tamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä ti- lanteissa sekä toisi- naan ylläpitämään viestintätilannetta.	Oppilas selviää koh- talaisesti monenlai- sista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy ene- nevässä määrin ole- maan aloitteellinen viestintätilan- teessa.	Oppilas pystyy vies- timään, osallistu- maan keskustelui- hin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivatto- masti jokapäiväi- sissä viestintätilan- teissa.

<p>T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivisen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää saamenkielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii aktiivisuuteen viestintätilanteissa.</p> <p>Oppilas oppii käyttämään erilaisia kielellisiä viestintästrategioita.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkiin keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>	<p>Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).</p>	<p>Oppilas pystyy jos-sain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.</p> <p>Oppilas osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.</p> <p>Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä,</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii käyttämään kieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla viestinnässä.</p>	<p>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</p>	<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkiin yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia</p>	<p>Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkiin keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden</p>	<p>Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt.</p> <p>Oppilas pystyy ottamaan</p>

johon liittyy mieli- piteiden ja asen- teiden esiin tuo- mista				rutiininomaisissa sosiaalisissa kon- takteissa.	puhuttelumuotoja sekä esittää kohte- liaasti esimerkiksi pyyn- töjä, kutsuja, ehdotuksia ja an- teeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.	ja asenteiden asian- mukaiseen ilmaise- miseen. Oppilas pystyy kes- kustelemaan kohte- liaasti käyttäen ta- vanomaisia ilmauk- sia ja perustason viestintärutiineja.	vuorovaikutukses- saan huomioon joi- takin tärkeimpiä kulttuurisiin käytän- teisiin liittyviä näkö- kohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttä- mään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	Oppilas oppii tulkit- semaan erilaisia pu- huttuja ja kirjoitet- tuja tekstejä. Oppilas oppii erilaisia tekstien ymmärtä- misstrategioita.	Tekstien tulkintatai- dot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmai- sua sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitet- tua tekstiä ja hi- dasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja sekä selkeää pu- hetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinker- taisten, itseään kiinnostavien vies- tien ydinsisällön ja tekstin pääajatus- set tuttua sanastoa sisältävästä, enna- koitavasta tekstistä.	Oppilas pystyy seu- raamaan hyvin summattaisesti sel- väpiirteisen asiapu- heen pääkohtia, tunnistaa usein ym- päriillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa si- sältävästä yleiskieli- sestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa pää- tellä	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selke- ästä ja lähes nor- maalitempoisesta yleiskielisestä pu- heesta tai yleistajui- sesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen koke- mukseen tai yleis- tietoon perustuvaa puhetta tai kirjoin- tettua tekstiä.

					Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukena.	tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Oppilas oppii ilmaistamaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen saamen kielin keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakiolmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

						harjoitelluissa ilmauksissa.	
--	--	--	--	--	--	------------------------------	--

3.6 Saamen kieli, B2-oppimäärä

Saamen kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan opiskelemansa saamen kielen suhde muihin saamen kieliin, suomen kieleen sekä hänen aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan saamen kielten puhuma-alueisiin, saamelaisalueeseen sekä joihinkin	S1	Oppilas oppii tuntemaan saamen kielen aseman suhteessa muihin kieliin. Oppilas oppii tuntemaan saamen kielen kielialuetta sekä kulttuureja ja elämänmuotoa.	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa jotakin saamen kielen asemasta suhteessa muihin kieliin. Oppilas osaa nimetä joitakin alueita, joissa saamen kieltä puhutaan. Oppilas osaa kertoa jotakin saamenkielisen kielialueen kulttuurista.	Oppilas tuntee saamen kielen aseman pohjoismaisten ja maailman kielten joukossa. Oppilas tuntee joitakin saamen kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa nimetä joitakin alueita, joissa saamen kieltä puhutaan sekä	Oppilas tuntee saamen kielen aseman maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä saamen kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin saamenkielisen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.	Oppilas osaa pohtia saamen kielen asemaan liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa kertoa saamen kielen kielialueista ja niiden kulttuureista. Oppilas osaa nimetä saamenkieliselle kielialueelle tyypillisiä ominaispiirteitä.

saamelaiskulttuurin ja saamelaisen elämänmuodon keskeisiin piirteisiin					saamenkielisen kielialueen elämänmuodon ja kulttuurin ilmiöitä.		
Kielenopiskelutaidot							
T2 rohkaista oppilasta näkemään saamen kielen taito osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata häntä löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää saamen kieltä omassa elämässään. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii käyttämään saamen kieltä erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää saamen kieltä.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää saamen kielen taitoaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja. Oppilas käyttää jonkin verran saamen kieltä eri tilanteissa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää saamen kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas käyttää usein saamen kieltä eri tilanteissa.	Oppilas osaa kertoa, kuinka saamen kielen taitoa voi hyödyntää omassa elämässä koulun ulkopuolella ja koulun päätyttyä. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia saamen kieltä. Oppilas käyttää melko luontevasti saamen kieltä eri tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1

<p>T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii toimimaan erilaisissa suullisissa ja kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</p>	<p>Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.</p>	<p>Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.</p>	<p>Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.</p>	<p>Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.</p>
<p>T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet).</p> <p>Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja.</p> <p>Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.</p>	<p>Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin eikielellisiin ilmauksiin.</p> <p>Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Oppilas oppii käyttämään saamen kielelle ja kielialueen kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiinimaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa

							sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukena.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	S3	Oppilas oppi ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakiolmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas pystyy kertomaan ohjatusti joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin sanoja ja lauseita. Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutamien lyhyiden lauseiden harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä.

					perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
--	--	--	--	--	--	--	---

3.7 Latinan kieli, B2-oppimäärä

Latinan B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T1 ohjata oppilasta jäsentämään käsitystään osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta sekä ymmärtämään latinan merkitys eurooppalaisena kielenä ja romaanisten kielten pohjana	S1	Oppilas oppii tuntemaan latinan kielen aseman suhteessa muihin kieliin. Oppilas ymmärtää latinan kielen merkityksen eurooppalaisena kielenä ja romaanisten kielten pohjana.	Latinan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin latinan kielen asemaa maailman kielten joukossa.	Oppilas osaa kuvata latinan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja sen merkitystä eurooppalaisena kielenä ja romaanisten kielten pohjana.	Oppilas osaa vertailla latinan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja kuvata sen merkitystä eurooppalaisena kielenä ja romaanisten kielten pohjana.	Oppilas osaa vertailla ja pohtia latinan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja pohtia sen merkitystä eurooppalaisena kielenä ja romaanisten kielten pohjana.

T2 auttaa oppilasta tunnistamaan ja ymmärtämään latinan kieleen ja antiikin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja niiden vaikutuksia läpi keskiajan nykypäivään asti	S1	Oppilas oppii hahmottamaan latinan kieleen ja antiikin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja niiden vaikutuksia läpi keskiajan nykypäivään asti.	Latinan kielen ja antiikin kulttuurin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin antiikin kulttuurin ilmiöitä.	Oppilas osaa kuvata joitakin latinan kielen ja antiikin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja niiden vaikutuksia läpi keskiajan nykypäivään asti.	Oppilas osaa eritellä latinan kieleen ja antiikin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja pohdita niiden vaikutuksia läpi keskiajan nykypäivään asti.	Oppilas osaa eritellä ja pohtia latinan kielen ja antiikin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja arvioida niiden vaikutuksia läpi keskiajan nykypäivään asti.
Kielenopiskelutaidot							
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentamaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja oppii reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa ohjattuna asettaa joitakin tavoitteita latinan kielen opiskelulle. Oppilas osaa ohjattuna reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan.	Oppilas osaa asettaa joitakin tavoitteita latinan kielen opiskelulle. Oppilas osaa jossain määrin reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää joitakin kielenoppimistapoja. Oppilas osaa tunnistaa joitakin tapoja	Oppilas osaa asettaa tavoitteita latinan kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvailla tapoja toimia rakentavasti eri vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa asettaa tavoitteita latinan kielen opiskelulle. Oppilas osaa reflektoida monipuolisesti opiskelutapojaan ja oppimistaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisia tapoja oppia latinan kieltä. Oppilas osaa eritellä ja pohtia tapoja toimia rakentavasti

		vuorovaikutuksessa rakentavasti.			toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.		monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T4 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksia	S2	Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii hyödyntämään ympäristönsä kielillisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana.	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas osaa mainita joitakin tilanteita, joissa voi käyttää latinaa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää latinan kielen taitoaan ja miten kielitaitoa voi kartuttaa.	Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää latinan taitoaan ja kertoa, miten hän voi kehittää kielitaitoaan koulun päätyttyä.	Oppilas osaa pohtia, miten hän voi kehittää latinan kielen taitoaan koulun päätyttyä. Oppilas osoittaa oma-aloitteisuutta ja suunnitelmallisuutta kielen opiskelussa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa							
T5 opastaa oppilas tutustumaan latinan muoto- ja lauseopin pääpiirteisiin, keskeiseen sanastoon ja ääntämisen periaatteisiin sekä jäsentelemään opittavaa kieliaineesta	S3	Oppilas oppii latinan kielen kieli-tietoa, keskeistä sanastoa ja ääntämistä.	Kielitiedon muodostuminen	Oppilas osaa vähäisen määrän kielen sanastoa sekä muoto- ja lauseoppia.	Oppilas osaa jonkin verran latinan muoto- ja lauseoppia, kielen sanastoa ja joitakin ääntämisen pääsääntöjä.	Oppilas osaa keskeisiä asioita latinan muoto- ja lauseopista. Oppilas osaa latinan kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä ääntämisen pääsääntöjä.	Oppilas osaa keskeiset asiat latinan muoto- ja lauseopista. Oppilas osaa latinan kielen keskeisen sanaston ja ääntämisen pääsäännöt.

T6 tarjota oppilaalle tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista suullista ja kirjallista viestintää latinan kielelle tyypillisissä asiayhteyksissä	S3	Oppilas oppii suullista ja kirjallista viestintää.	Taito käyttää kieltä erilaisissa tilanteissa	Oppilas osaa jonkin verran tuttua sanastoa ja vakiintuneita ilmauksia.	Oppilas osaa toimia muutamassa kielenkäyttötilanteessa käyttäen tuttua sanastoa ja vakiintuneita ilmauksia.	Oppilas osaa toimia kielenkäyttötilanteissa, jotka liittyvät tuttuihin aiheisiin käyttäen tuttua sanastoa ja vakiintuneita ilmauksia.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa kielenkäyttötilanteissa, jotka liittyvät tuttuihin tai yleisiin aiheisiin käyttäen tuttua sanastoa ja vakiintuneita ilmauksia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita ja tuottaa tekstejä							
T7 rohkaista oppilasta ottamaan selvää asiayhteyden avulla helposti ennakoitavasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttua tai kirjoitettua tekstiä asiayhteyden avulla.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia.	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää pääasiassa tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää laajempaa kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.

T8 tarjota oppilaalle tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään muutamalla sanalla kirjallisesti ja suullisesti.	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen tuttuja ja harjoiteltuja sanoja ja opetteltuja vakioilmaisuja sekä kirjoittamaan muutamia lauseita. Oppilas ääntää pääosin ymmärrettävästi.	Oppilas osaa kertoa joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muuttaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas osaa ääntää ymmärrettävästi.	Oppilas osaa kertoa tai kirjoittaa arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas osaa ääntää hyvin.
---	----	--	--------------------------	--	--	---	--

4 Matematiikka

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, positiivista minäkuvaa	S1–S6					<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen perusteena.</i>	

ja itseluottamusta matematiikan oppijana						<i>Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1–S6	Oppilas aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Oppilas osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas kykenee aloittamaan työskentelyn ja ohjattuna ylläpitämään sitä.	Oppilas työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Oppilas ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja kannustaa omalla esimerkillään muut ryhmän jäsenet parantamaan suoritusiaan.
Työskentelyn taidot							
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1–S6	Oppilas havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee ja kuvailee oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas löytää ja selittää perustellen oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas yhdistää oppimiaan asioita ja ymmärtää, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen	S1–S6	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas ilmaisee ohjattuna matemaattista	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä	Oppilas ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.

matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti		ilmaisukeinoja käyttäen.		ajatteluaan jollakin ilmaisukeinolla.		suullisesti että kirjallisesti.	
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1–S6	Oppilas jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä hyödyntäen matematiikan menetelmiä.	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta.	Oppilas ratkaisee ohjattuna loogista ja luovaa ajattelua vaativia tehtäviä.	Oppilas jäsentää ongelmia ja ratkaisee niitä sekä tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.	Oppilas osaa luovasti hyödyntää eri ratkaisumenetelmiä.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1–S6	Oppilas arvioi ja kehittää matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun ja pohtii ohjattuna tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas selittää laatimansa ratkaisun, pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti matemaattista ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja tarvittaessa kehittää ratkaisuaan.
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja	S1–S6	Oppilas tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa	Matematiikan soveltaminen	Oppilas tunnistaa matemaattisten taitojen tarpeellisuuden ja tietää ongelman	Oppilas soveltaa matematiikkaa muotoillen ongelmia matematiikan kielelle annettuja	Oppilas soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen	Oppilas antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa. Oppilas

päässälaskutaitoa sekä kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa		rohkaistuu käyttämään päässälaskutaitoaan.		matemaattisia säännönmukaisuuksia.	matemaattisia säännönmukaisuuksia.		päätelykykyään eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	Oppilas laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo murtoluvun kokonaisluvulla.	Oppilas laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Oppilas kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Oppilas laskee sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Oppilas hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityihin	S2	Oppilas ymmärtää reaalityien algebrallisia, järjestyks- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piiriin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Oppilas ymmärtää lukujoukkojen sisäkkäisyyden ja sijoittaa annetun desimaaliluvun luku-suoralle.	Oppilas kuvailee, millaisia lukuja on eri lukujoukoissa, ja sijoittaa niitä luku-suoralle. Oppilas pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Oppilas tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Oppilas pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Oppilas ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas selittää, päätelee tai laskee prosenttiosuuden ja prosenttiluvun	Oppilas laskee prosenttiosuuden ja prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta	Oppilas osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä.	Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron. Oppilas tekee suhteellista

		tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosentiluvun osoittaman määrän, sekä muutos- ja vertailuprosentin.		osoittaman määrän.	sekä laskee muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.		vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	Oppilas ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättämällä ja symbolisesti.	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas yhdistää samanmuotoisia termejä. Oppilas ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä ja päätelee ohjattuna vaillinaisen toisen asteen yhtälön jonkin ratkaisun.	Oppilas sieventää lausekkeita. Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön tai vaillinaisen toisen asteen yhtälön joko päättämällä tai symbolisesti.	Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön ja vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.	Oppilas käyttää sujuvasti tuntemattomaa yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen ja ohjata oppilasta harjoittelemaan	S3, S4	Oppilas laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia.	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas laskee lausekkeen arvon ja lukee leikkauspisteiden koordinaatteja. Oppilas piirtää ohjattuna ensimmäisen asteen funktion	Oppilas sijoittaa muuttujan paikalle lukuarvoja ja saatuja pisteitä koordinaatistoon. Oppilas piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet sekä osaa piirtää funktion kuvaajia. Oppilas osaa tulkita kuvaajia	Oppilas käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen.

funktion kuvaajan tulkittamisesta ja tuottamista		Oppilas tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.		kuvaajan koordinaatistoon.	ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti tai algebrallisesti.	monipuolisesti. Oppilas ratkaisee annetun yhtälöparin graafisesti ja algebrallisesti.	
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Oppilas ymmärtää symmetriaan ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia ja verrannollisuutta.	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä lasuja. Oppilas piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	Oppilas piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuvioista ja käyttää ohjattuna verrantoa.	Oppilas hyödyntää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.	Oppilas käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen	S5	Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien	Oppilas laskee ohjattuna hypotenuusin pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta.	Oppilas ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja	Oppilas ratkaista annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet.	Oppilas käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä

kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia		lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	käyttää ohjattuna trigonometriaa. Oppilas laskee ympyrän kehän pituuden.	Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	trigonometriaa ongelmanratkaisussa.
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	Oppilas tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin, sekä tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas muuntaa yleisimmin käytetyt pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.	Oppilas muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Oppilas laskee yleisimpien tasokuvioiden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.	Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan. Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	Oppilas laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.

<p>T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä</p>	<p>S6</p>	<p>Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Oppilas lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.</p>	<p>Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta</p>	<p>Oppilas lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.</p> <p>Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiarvon ja mediaanin.</p> <p>Oppilas päättelee ohjattuna todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas osaa esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla.</p> <p>Oppilas laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna tulkita tilastollisia tutkimuksia.</p> <p>Oppilas laskee klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut.</p> <p>Oppilas osaa toteuttaa pienen tilastollisen tutkimuksen.</p> <p>Oppilas määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Oppilas vertailee, analysoi ja tekee ennusteita tutkimuksista tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen.</p> <p>Oppilas hyödyntää todennäköisyyslaskentaa.</p>
<p>T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida,</p>	<p>Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot</p>	<p>Oppilas tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.</p>	<p>Oppilas käyttää ehto- ja toistorakennetta ohjelmoinnissa sekä</p>	<p>Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.</p>	<p>Oppilas hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa.</p>

soveltaa matemaattikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen		tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.			testaa ja tulkitsee ohjelmia.		Oppilas muokkaa ja kehittää ohjelmaa.
--	--	---	--	--	-------------------------------	--	---------------------------------------

5 Biologia

Biologian päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan	S1–S4, S6	Oppilas syventää tietojansa ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus	Oppilas osaa luokitella metsäekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin.	Oppilas osaa luokitella ja nimetä metsäekosysteemin osia ja tunnistaa erilaisia ekosysteemejä.	Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan.	Oppilas osaa selittää ja perustella metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan.

erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja		ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja.		Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin lajeja.	Oppilas rakentaa ravintoketjuja esimerkkilajeista. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja.	Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Oppilas vertailee eri ekosysteemejä ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1–S5	Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin eliökunnalle tyypillisistä piirteistä.	Eliökunnan ja eliöiden rakenteiden ja elintointojen tuntemus	Oppilas osaa nimetä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita.	Oppilas osaa nimetä ja vertailla eliöiden perusrakenteita ja kuvailla elintointoja. Oppilas nimeää eliökunnat.	Oppilas osaa nimetä ja vertailla eliöiden perusrakenteita sekä kertoa eliöiden elintoinnoista ja niiden tehtävistä. Oppilas nimeää eliökunnat ja kuvailee eliökunnan luokittelun periaatteita esimerkkilajien avulla.	Oppilas osaa nimetä ja vertailla eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintointoja ja niiden tehtäviä. Oppilas nimeää eliökunnat ja perustelee eliökunnan luokittelun periaatteita. Oppilas tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä.

<p>T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle</p>	<p>S1–S4, S6</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina.</p> <p>Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.</p>	<p>Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia.</p> <p>Oppilas antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin.</p> <p>Oppilas kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin.</p> <p>Oppilas kertoo esimerkkejä lajien merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle.</p>	<p>Oppilas osaa selittää eliöiden sopeutumisesta eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita.</p> <p>Oppilas perustelee lajien merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita</p>	<p>S1, S4, S5</p>	<p>Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.</p>	<p>Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö.</p> <p>Oppilas kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.</p>	<p>Oppilas osaa määritellä perinnöllisyyden peruskäsitteet.</p> <p>Oppilas antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p>	<p>Oppilas osaa määritellä perinnöllisyyden peruskäsitteet.</p> <p>Oppilas selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkkeihin.</p>

					Oppilas kertoo, mitä bioteknologia tarkoittaa.	Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden. Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään.	Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla. Oppilas kertoo esimerkkejä bioteknologian mahdollisuuksista ja haasteista.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet. Oppilas oppii elimistön perustoiminnot.	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä.	Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja.	Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä.	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla ihmisen elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä sekä selittää, kuinka

					Oppilas kuvailee ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.	ne muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia. Oppilas selittää perustellen ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys	S6	Oppilas oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Oppilas ymmärtää biologian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas ymmärtää biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen.	Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen hahmottaminen sekä kestävän tulevaisuuden ymmärrys	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.	Oppilas osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa joitakin esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta. Oppilas antaa esimerkkejä	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta. Oppilas kertoo biotaloudesta ja	Oppilas osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja analysoi muutosten seurauksia. Oppilas selittää syyseuraussuhteita kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä biologisen tietämyksen avulla. Oppilas arvioi biotalouden ja ekosysteemipalveluiden

					biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.	ekosysteemipalveluista.	merkitystä kestävästä tulevaisuuden näkökulmasta.
Biologiset taidot							
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1–S6	Oppilas oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Oppilas kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.	Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Oppilas esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.

<p>T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa</p>	<p>S1–S5</p>	<p>Oppilas oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.</p>	<p>Biologisen tutkimusvälineistön, teknologian ja tiedon käyttö</p>	<p>Oppilas osallistuu opetukseen laboratoriossa ja maastossa.</p> <p>Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimusvälineitä avustettuna.</p> <p>Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.</p>	<p>Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa ohjatusti.</p> <p>Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan.</p> <p>Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.</p>	<p>Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa.</p> <p>Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä.</p> <p>Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.</p>	<p>Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa.</p> <p>Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn.</p> <p>Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.</p>
<p>T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten</p>	<p>S1–S4, S6</p>	<p>Oppilas oppii koostamaan eliökokoelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.</p>	<p>Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen</p>	<p>Oppilas osaa koostaa avustetusti pienen eliökokoelman.</p> <p>Oppilas osallistuu kasvien kasvatukseen.</p>	<p>Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti pienimuotoisen perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun</p>	<p>Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman.</p>	<p>Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti laajahkon ja huolellisesti toteutetun perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman</p>

ilmiöiden ymmärtämiseksi			kasvattaminen		digitaalisen eliökoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen ja kertoo kasvatuskokeen tulokset.	Oppilas toteuttaa kasvatuskokeen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.	tai muun digitaalisen eliökoelman. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa kasvatuskokeen, arvioi kokeen tulosten luotavuutta sekä selittää, miten kasvatuskoe liittyy tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1–S6	Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa havainnoida laboratoriossa ja maastossa. Oppilas tekee ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas esittää hypoteeseja ja tekee ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa oman tutkimuksen itsenäisesti ja raportoi sen tulokset selkeästi.
T11	S6	Oppilas oppii antamaan	Biologisten	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä,	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä,	Oppilas osaa kuvata ja antaa	Oppilas osaa pohtia ja perustella, miten

kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa		esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.	tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.	miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön, ja perustella niitä biologisen tietämyksen pohjalta.	esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1–S6	Oppilas oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen			<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.	Eettisten kysymysten pohdinta			<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävä- n tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Oppilas innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävä- n tulevaisuuden rakentamiseksi.	Kestävän tulevai- suuden rakenta- misen tie- dot ja tai- dot			<i>Ei käytetä arvosa- nan muodostumi- sen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan koke- muksiaan osana it- searviointia.</i>	
--	----	--	--	--	--	---	--

6 Maantieto

Maantiedon päättöarviointin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen ta- voite (2014 perusteet)	Sisältö- alue	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea oppilaan jä- sentyneen kartta- kuvan rakentu- mista maapallosta	S1–S6	Oppilas oppii hahmottamaan maapallon kartta- kuvan ja sen pe- ruspiirteet. Oppi- las oppii keskei- sten kohteiden si- jainnin ja nimis- tön.	Maapallon karttakuvan hahmotta- minen ja keskeisen paikanni- mistön tun- teminen	Oppilas osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Oppilas nimeää kar- talta valtameret ja maanosat.	Oppilas osaa ni- metä joitakin kau- punkeja ja keskei- simpiä kohteita Suomesta sekä val- tioita Euroopasta ja muualta maail- masta sekä tietää nimeämiensä	Oppilas osaa maa- pallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemi- maita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Oppilas osaa käyttää karttakuvan perus- piirteitä tarkoituk- senmukaisesti sekä soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten il- miöiden kuvailussa ja selittämisessä.

					kohteiden ja valtioiden sijainnin.		
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1–S4, S6	Oppilas oppii luonnonmaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Oppilas oppii tunnistamaan ja kuvailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla.	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden tuntemus	Oppilas osaa kertoa, mistä vuorokauden ja vuodenaikojen vaihtelu johtuu. Oppilas nimeää erilaisia luonnonmaisemia.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä. Oppilas nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista. Oppilas tunnistaa ja kuvailee luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla.	Oppilas osaa selittää Maan muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas antaa esimerkkejä luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.	Oppilas osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas selittää luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä Suomessa ja maapallolla.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan	S1–S6	Oppilas oppii ihmismaantieteellisten ilmiöiden	Ihmismaantieteellisten	Oppilas osaa luetella ohjatusti ihmisten asumisen ja	Oppilas osaa nimetä ja antaa esimerkkejä	Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä	Oppilas osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä

<p>ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla</p>		<p>vaikutuksia. Oppilas oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.</p>	<p>ilmiöiden tuntemus</p>	<p>elinkeinojen eroja Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>ihmismaantieteellisistä ilmiöistä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas nimeää joi-takin tekijöitä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin.</p> <p>Oppilas kuvailee erilaisia kulttuurimaisemia.</p>	<p>Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas kertoo tekijöistä, jotka vaikuttavat kulttuurien piirteisiin.</p> <p>Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.</p>	<p>ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. ja perustella syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.</p> <p>Oppilas kuvailee kulttuurien piirteiden vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p> <p>Oppilas selittää, mitkä tekijät vaikuttavat kulttuurimaisemien syntyyn Suomessa ja muualla maailmassa.</p>
<p>T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta. Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestäväen käytön merkityksen.</p>	<p>Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa ohjatusti, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin.</p> <p>Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan.</p> <p>Oppilas luokittelee luonnonvaroja</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan vaikutuksia luonnon ympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa.</p>	<p>Oppilas osaa selittää, miten luonnon ympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä.</p> <p>Oppilas perustelee, miten ihmisen</p>

luonnonvarojen kestävä käytön merkitys			luonnonvarojen kestävä käyttö		niiden kestävyden näkökulmasta	Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	toiminta aiheuttaa erilaisia ympäristöongelmia. Oppilas selittää luonnonvarojen kestävä käytön suhteen erilaisiin ympäristöongelmiin ja perustelee näkemyksensä.
Maantieteelliset taidot							
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Oppilas oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa kertoa joidenkin maantieteen peruskäsitteiden merkityksen. Oppilas kuvailee aluetta kartoilta tai kuvista ohjatusti.	Oppilas osaa määrittellä maantieteellisiä peruskäsitteitä. Oppilas tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas kuvailee aluetta kartoilta tai kuvista.	Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.	Oppilas osaa selittää ilmiöitä käyttämällä tarkoituksenmukaisesti maantieteellisiä käsitteitä. Oppilas vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin Oppilas esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.

					Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.		
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symbolien, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1–S6	Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Oppilas oppii symboleja, mittasuhteita, suuntia ja etäisyyksiä.	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa ilman-suunnat. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin maastokarttamerkkejä.	Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla. Oppilas tunnistaa ja nimeää maastokarttamerkkejä. Oppilas mittaa ja namittakaavan avulla etäisyyksiä.	Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla. Oppilas mittaa suhdelukummittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla.	Oppilas osaa määrittää korkeuden merenpinnasta kartoilta. Oppilas ymmärtää absoluuttisen ja suhteellisen korkeuden erot.
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja	S1–S6	Oppilas oppii geomediataitoja. Oppilas oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä.	Geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta ja kuvista.	Oppilas osaa lukea kuvia, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii ohjautusti karttoja ja diagrammeja.	Oppilas osaa tulkita kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geome-diaa maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii yksinkertaisia karttoja,	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geomedianeistosta sekä muista maantieteellisistä malleista.

maantieteellisistä ilmiöistä						diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.	
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1–S6	Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Maantieteelliset tutkimustaidot	Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa valita sopivan tavan tutkimustulosten esittämiseen.	Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	Oppilas osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa ja esittää tuloksiaan monipuolisesti geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä,	S1–S6	Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Oppilas oppii seuraamaan ajankohtaisia	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ohjatusti. Oppilas osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin itsenäisesti ohjeen mukaan. Oppilas osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havainnot opettajan avustamana käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin	Oppilas osallistuu omatoimisesti kenttätutkimuksiin ja kytkee havainnot käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Oppilas seuraa maantieteellisiin

Suomessa ja koko maailmassa		tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.			monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa ja antaa esimerkkejä näistä. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia.	ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia eri lähteistä ja arvioi kriittisesti joidenkin tapahtumien syitä ja vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1–S6	Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja ja refleктоimaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmässä työskenteilyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Oppilas erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa omin sanoin. Oppilas kuuntelee toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Oppilas osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Oppilas perustelee esittämäänsä maantieteellistä tietoa. Oppilas perustelee johdonmukaisesti omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luon- toa, rakennettua ympäristöä ja nii- den monimuotoi- suutta sekä vah- vistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen tai- toja	S1–S6	Oppilas oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja eri aluetas- soilla.	Osallistu- mis- ja vai- kuttamistai- tojen sovel- taminen eri aluetasoilla.	Oppilas osallistuu oh- jatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai tur- vallisuuden paranta- miseen tai ympäris- tön monimuotoisuu- den säilyttämiseen.	Oppilas osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas antaa esi- merkkejä tavoista osallistua ja vaikut- taa lähiympäris- töön, globaaleihin ilmiöihin ja alueelli- siin kehityskysy- myksiin.	Oppilas osallistuu omatoimisesti lä- hiympäristön vaali- miseen. Oppilas selittää, mi- ten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympä- ristöön, globaalei- hin ilmiöihin ja alu- eellisiin kehityskysy- symyksiin.	Oppilas osaa suunnit- tella keinoja lähiym- päristön vaalimiseen ja osallistuu lähiym- päristön vaalimiseen. Oppilas vertailee ja arvioi eri osallistumi- sen ja vaikuttamisen tapoja lähiympäris- töön, globaaleihin il- miöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktii- viseksi, vastuulli- sesti toimivaksi ja kestävään elä- mäntapaan sitou- tuneeksi kansa- laiseksi	S1–S6	Oppilas oppii kas- vamaan aktii- viseksi, vastuulli- sesti toimivaksi ja kestävään elä- mäntapaan sitou- tuneeksi kansa- laiseksi.	Kestävän kehityksen edistäminen		<i>Ei käytetä arvosa- nan muodostumi- sen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan koke- muksiaan osana it- searviointia.</i>		
T13 ohjata oppilasta arvostamaan	S1–S6	Oppilas oppii ar- vostamaan alu- eellista	Alueellisen identiteetin sekä		<i>Ei käytetä arvosa- nan muodostumi- sen periaatteena.</i>		

alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoinnin ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa		identiteettiään sekä luonnon, ihmistoinnin ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.	luonnon, ihmistoinnin ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen		<i>Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		
--	--	---	--	--	--	--	--

7 Fysiikka

Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana</i>	

						<i>oman oppimisensa arviointia.</i>	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa fysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>	
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1–S6	Oppilas ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja. Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elinympäristössä. Oppilas osaa kertoa fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Oppilas osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.

<p>T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioidaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.</p>	<p>Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön kannalta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa vertailla erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.</p>	<p>Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syyseuraussuhteita ja osaa perustella erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.</p>
Tutkimisen taidot							
<p>T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.</p>	<p>Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu</p>	<p>Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voidaan ottaa tutkimusten lähtökohdiksi.</p>	<p>Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voi kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.</p>	<p>Oppilas muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tarkentaa kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi esimerkiksi</p>	<p>Oppilas muodostaa jäsenyneitä kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.</p> <p>Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun</p>

toiminnan lähtökohdiksi						rajaamalla muuttujia.	toiminnan lähtökohdiksi.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn seuraamalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen.	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmalla noudattaen, tarvittaessa ohjautusti. Oppilas osaa työskennellä turvallisesti muiden kanssa.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä muiden kanssa.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tehdä havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukea muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.
T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä	S1–S6	Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosesseja.	Tutkimusten tulosten käsitteleminen, esittäminen ja arviointi	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia oppilaalle soveltuvalla tavalla.	Oppilas osaa käsitellä tutkimuksessa kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia sekä tehdä niistä yksinkertaisia johtopäätöksiä.	Oppilas osaa käsitellä ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tulkita niitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia fysiikalle ominaisella tavalla sekä muodostaa niistä perusteltuja johtopäätöksiä.

arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia					Oppilas nimeää tulosten oikeellisuuden ja luotettavuuden liittyviä tekijöitä.	ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1–S6	Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu fysiikkaa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla näiden käyttöä. Oppilas osallistuu ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa ja kehittämisessä.	Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia, selittää niiden toimintaperiaatteita ja perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii rakentavasti ongelmanratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden kanssa.

<p>T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.</p>	<p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö</p>	<p>Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen.</p> <p>Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen, tarvittaessa ohjatusti.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.</p> <p>Oppilas osaa tehdä olennaisia havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.</p>
<p>Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen</p>							
<p>T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsitteitä.</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.</p>	<p>Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen</p>	<p>Oppilas ymmärtää joitakin fysiikan käsitteitä ja osaa liittää niitä fysiikan ilmiöihin ohjatusti.</p>	<p>Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyviä fysiikan käsitteitä.</p> <p>Oppilas osaa selittää ilmiöitä pyrkien käyttämään fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla.</p> <p>Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä käyttämällä täsmällisesti fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p> <p>Oppilas osaa yhdistää ilmiöön liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia</p>

							kuvaavat suureet käsiterakenteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden kuvaamisessa käytettyjä malleja.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mitaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mitaustuloksista yksinkertaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjautusti. Oppilas tunnistaa fysiikalle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkemyksiä ja harjoittelee perustelemaan niitä fysiikalle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla sekä

						fysiikalle ominaisella tavalla.	vertailla keskenään ristiriitaisia näkemyksiä.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehitymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää luonnontieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa perustella fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen luonnontieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	Oppilas saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	Oppilas tunnistaa joitakin vuorovaikutukseen ja liikkeeseen sekä sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaa ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1–S6	Oppilas soveltaa fysiikan tietojaa ja taitojaan eri tilanteissa.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>	
---	-------	--	--	--	--	---	--

8 Kemia

Kemian päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1–S6	Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohdittamaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1–S6	Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohdittamaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>	
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä,	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elinympäristössä.	Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

elinympäristössä ja yhteiskunnassa					Oppilas osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Oppilas osaa kertoa kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	Oppilas osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa sekä jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioidaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1–S6	Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa kemiaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa nimetä joitakin hyviä valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	Oppilas perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja osaa perustella erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot							

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1–S6	Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas tunnistaa ilmiöitä, joita voidaan ottaa tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä, joita voi kehittää tutkimusten lähtökohdiksi.	Oppilas muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä. Oppilas tarkentaa kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi esimerkiksi raajaamalla muuttujia.	Oppilas muodostaa jäsenyöneitä kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä. Oppilas kehittää kysymyksiä tutkimusten tai muun toiminnan lähtökohdiksi.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti	S1–S6	Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osallistuu kokeelliseen työskentelyyn seuraamalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuuskäsitteitä huomioiden.	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitellun noudattaen, tarvittaessa ohjauksella. Oppilas osaa työskennellä turvallisesti muiden kanssa.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä muiden kanssa.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tehdä havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä erilaisia tutkimuksia ja tukea muita ryhmän jäseniä tarvittaessa.
T7	S1–S6	Oppilas käsittelee ja analysoi	Tutkimusten	Oppilas kuvailee tehtyä tutkimusta ja sen	Oppilas osaa käsitellä tutkimuksessa	Oppilas osaa käsitellä ja esittää	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja

<p>ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia</p>		<p>tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.</p>	<p>tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi</p>	<p>tuloksia oppilaalle soveltuvalla tavalla.</p>	<p>kerättyä tietoa, esittää tutkimusten tuloksia ja tehdä niistä yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas nimeää tulosten oikeellisuuden ja luotettavuuden liittyviä tekijöitä.</p>	<p>tutkimusten tuloksia sekä tulkita niitä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.</p>	<p>esittää tutkimusten tuloksia kemialle ominaisella tavalla sekä muodostaa niistä perusteltuja johtopäätöksiä. Oppilas osaa arvioida sekä tuloksia että tutkimusprosessia.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemian soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa</p>	<p>S1–S6</p>	<p>Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.</p>	<p>Teknolginen osaminen ja yhteistyö teknologiassa ongelmanratkaisussa</p>	<p>Oppilas tunnistaa teknologisten sovellusten merkityksen omassa elämässään ja osaa nimetä niistä muutamia esimerkkejä, joissa on sovellettu kemian.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa ja kuvailla niiden käyttöä. Oppilas osallistuu ongelmanratkaisun ideointiin ja suunnitteluun.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata kemian soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemian soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa ja kehittämisessä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata kemian soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita sekä perustella niiden merkitystä yhteiskunnalle. Oppilas toimii rakentavasti ongelmanratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa sekä itsenäisesti että</p>

							yhteistyössä muiden kanssa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1–S6	Oppilas käyttää tieto- ja viestintätekniologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintätekniologian käyttö	Oppilas käyttää ohjatusti tieto- ja viestintätekniologiaa tiedon hankkimiseen. Oppilas tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintätekniologiaa tiedon hankkimiseen ja esittämiseen, tarvittaessa ohjatusti. Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintätekniologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintätekniologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä olennaisia havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten	S1–S6	Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti sekä hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas ymmärtää joitakin kemian käsitteitä ja osaa liittää niitä kemian ilmiöihin ohjatusti.	Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyviä kemian käsitteitä. Oppilas osaa selittää ilmiöitä pyrkien käyttämään kemian keskeisiä käsitteitä.	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä käyttämällä täsmällisesti kemian keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön liittyvät ominaisuudet

teorioiden mukaisia käsityksiä.						ominaisuudet ja käsitteet.	ja käsitteet käsiterakenteeksi.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1–S6	Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Oppilas tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Oppilas osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1–S6	Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti. Oppilas tunnistaa kemialle ominaisella tavalla perusteltuja näkemyksiä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas osaa ilmaista erilaisia näkemyksiä ja harjoittelee perustelemaan niitä kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla sekä vertailla keskenään ristiriitaisia näkemyksiä.

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen	Oppilas tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisen tiedon kehittymisestä ja tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Oppilas osaa selittää kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää luonnontieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	Oppilas osaa perustella kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa selittää perustellen tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Oppilas ymmärtää peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	Oppilas tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T15	S1–S6	Oppilas soveltaa kemian tietojaan ja				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen</i>	

ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojään ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä		taitojaan eri tilanteissa.				<i>perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>	
---	--	----------------------------	--	--	--	--	--

9 Terveystieto

Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							

<p>T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti.</p>	<p>Terveyteen liittyvät käsitteet</p>	<p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen elämäntapaa vaihteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas osaa kuvata jotakin elämäntapaa vaihtetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä osaa kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntapaa vaihtetta, erityisesti nuoruuden kehitystä, ja osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata laajasti terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-suhteita sekä selittää laaja-alaisesti mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan.</p> <p>Oppilas osaa eritellä elämäntapaa vaihtetta eri vaiheet sekä arvioida terveyden merkitystä elämän voimavarana elämäntapaa vaihtetta eri vaiheissa.</p>
<p>T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia</p>	<p>Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä</p>	<p>Oppilas osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen</p>	<p>Oppilas osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja</p>	<p>Oppilas osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä</p>

ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa		keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.	käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.	välisestä vuorovaikutuksesta. Oppilas osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.	keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn. Oppilas osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelyä käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1	Oppilas oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelyä käyttäytymistään ja oppimistaan.				<i>Ei käytetä arvostuksen muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	

<p>T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>S1, S3, S4</p>	<p>Oppilas oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä oppii luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.</p>	<p>Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>Oppilas osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.</p> <p>Oppilas osaa nimetä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ohjatusti ratkaisuja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.</p> <p>Oppilas osaa kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin ratkaisuja.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.</p> <p>Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin vastuullisia ratkaisuja.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida laaja-alaisesti sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.</p> <p>Oppilas osaa analysoida laaja-alaisesti yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida ja perustella niihin liittyviä ratkaisuja.</p>
<p>Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy</p>							
<p>T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä,</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psykistä ja</p>	<p>Terveyteen vaikuttavien</p>	<p>Oppilas osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä</p>	<p>Oppilas osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä</p>	<p>Oppilas osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia</p>

<p>psykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti</p>		<p>sosiaalista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä käyttämään niihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.</p>	<p>tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen</p>		<p>sekä näiden välisiä yhteyksiä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.</p>	<p>kuvata pääpiirteissään näiden välisiä suhteita.</p> <p>Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.</p>	<p>tekijöitä sekä selittää näiden välisiä suhteita monipuolisesti.</p> <p>Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.</p>
<p>T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin</p>	<p>Terveyteen, turvallisuuden ja sairau-teen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta</p>	<p>Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta</p>	<p>Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja</p>	<p>Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti.</p> <p>Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun</p>	<p>Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, osaa muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakuja asianmukaisella tavalla sekä käyttää tietoa asianmukaisesti.</p>

sairauksiin liittyvissä tilanteissa		liittyvissä tilanteissa.		vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	hakemisessa sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.	Oppilas osaa arvioida perustellen erilaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyden ja turvallisuuden liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1, S2	Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyden ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.				<i>Ei käytetä arvostamisen muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan	S1– S3	Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti	Terveyden ja sairauksien	Oppilas osaa nimetä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia	Oppilas osaa kuvata terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä	Oppilas osaa analysoida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia	Oppilas osaa analysoida perustellen terveystottumusten omaksumiseen

<p>kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä</p>		<p>terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja ja oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.</p>	<p>liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arviointi</p>	<p>tekijöitä sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.</p>	<p>sekä elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja antaa esimerkkejä elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa arvioida ohjatusti terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta muutamien tiedon luotettavuutta kuvaavien tekijöiden pohjalta.</p>	<p>tekijöitä ja selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.</p>	<p>vaikuttavia tekijöitä ja selittää perustellen terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa analysoida elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioida perustellen elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta ja käytettävyyttä kriittisesti eri näkökulmista.</p>
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
<p>T9 ohjata oppilasta ymmärtämään</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön,</p>	<p>Ympäristön</p>	<p>Oppilas osaa nimetä elinympäristön</p>	<p>Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia</p>	<p>Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia</p>	<p>Oppilas osaa analysoida perustellen elinympäristön</p>

<p>ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille</p>		<p>yhteisöjen, kulttuurin sekä tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.</p>	<p>terveysvaikutusten hahmottaminen</p>	<p>aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksiä terveyteen.</p>	<p>vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n yhteyksistä terveyteen.</p>	<p>keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä selittää yhteisöjen, kulttuurin ja tv:n yhteyksiä terveyteen.</p>	<p>aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tv:n yhteyksiä terveyteen.</p>
<p>T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä</p>	<p>S1, S2</p>	<p>Oppilas oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä.</p>	<p>Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen</p>	<p>Oppilas osaa nimenä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.</p> <p>Oppilas osaa nimenä oman koulun ja kunnan terveyspalveluja.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn.</p> <p>Oppilas osaa kuvata oman koulun ja kunnan terveyspalveluja.</p>	<p>Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan suunnitelman.</p> <p>Oppilas osaa kuvata yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja antaa esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää eri tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustellun suunnitelman.</p> <p>Oppilas osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja sitä, miten niitä voi hyödyntää</p>

							asianmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystilanteita, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	S1– S3	Oppilas oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämänpäiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystilanteita, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	Terveyksikäsitteen arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan oppimistaan. Oppilas osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Oppilas osaa analysoida asianmukaisesti esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveystilanteille. Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Oppilas osaa analysoida perustellen, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä, sekä arvioi niiden merkitystä omille terveystilanteille. Oppilas osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12	S3	Oppilas oppii arvioimaan	Terveyteen	Oppilas osaa nimetä yksittäisen	Oppilas osaa analysoida ohjatusti	Oppilas osaa analysoida terveyteen	Oppilas osaa arvioida kriittisesti

<p>tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.</p>		<p>kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.</p>	<p>liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuden vaikuttavien keinojen tunteminen</p>	<p>terveysviestinnän vaikutuskeinon tai luotettavuuteen vaikuttavan tekijän.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle tai turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa kuvata elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle tai ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa kuvata keinoja, miten terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa analysoida elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.</p>	<p>terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella keinoja, joilla lähiyhteisöjen ja ympäristön terveyteen ja turvallisuuden voidaan vaikuttaa.</p>
---	--	--	--	---	---	---	---

10 Uskonto

Uskonnon päättöarviointin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.	Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia, symboleja ja tapoja.	Oppilas tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Oppilas osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa itsenäisesti uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.	Oppilas osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat monilla tavoilla vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä itsenäisesti uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojään opiskeltavasta	S1	Oppilas syventää tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä	Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon	Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia ja kuvailla	Oppilas osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä

uskonnosta ja sen vaikutuksista		harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	hallitseminen	esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.	uskonnon opetuksesta. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	tärkeimpien lähteiden sisältöä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia itsenäisesti lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	tärkeimpien lähteiden sisältöä ja tulintoja. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyhistoriaa, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia itsenäisesti lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Oppilas harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä. Oppilas tunnistaa ohjatusti uskonnon	Oppilas osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä. Oppilas osaa kuvailla uskonnon ja	Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Oppilas osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja	Oppilas osaa analysoida ja vertailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä. Oppilas osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa

				ja uskonottomuuden eroja.	uskonottomuuden eroja. Oppilas osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.	katsomus mielekkäissä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia itsenäisesti lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.	vallitsevaa moninaisuutta. Oppilas osaa hankkia itsenäisesti lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas tunnistaa uskontoon liittyviä tapoja.	Oppilas osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Oppilas tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonottomasta tapa-kulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	Oppilas osaa analysoida eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkkejä uskonottomasta tapa-kulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

<p>T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja</p>	<p>S1, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.</p>	<p>Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.</p>	<p>Oppilas tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä.</p> <p>Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.</p>	<p>Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.</p> <p>Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida erilaisia argumentaation tapoja.</p> <p>Oppilas osaa analysoida uskonnon ja tieteen kielen sekä uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen eroja.</p> <p>Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin</p>	<p>S3</p>	<p>Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Oppilas tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.</p>	<p>Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin ihmisoikeudesta.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkkitalanteista eettisen ulottuvuuden ja osaa pohtia ohjatusti eettisiä kysymyksiä.</p> <p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä.</p> <p>Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä, pohtia eettisiä kysymyksiä ja arvioida ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä.</p> <p>Oppilas osaa analysoida eri uskontojen ja katsomusten</p>

					ihmisoikeuksista ja niiden merkityksestä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.	Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon eettisiä periaatteita ja vertailla niitä muiden uskontojen ja katsomusten keskeisiin eettisiin periaatteisiin.	eettisiä periaatteita ja tunnistaa niiden erilaisia tulkintoja.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä ja globaalisti	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.	Oppilas osaa pohtia ja analysoida uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina eri puolilla maailmaa.	Oppilas osaa pohtia ja arvioida uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina eri puolilla maailmaa.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja	S2, S3	Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja	Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot	Oppilas osaa nimetä jonkin ajankohtaisen eettisen kysymyksen ja kuvailla jotakin itselleen tärkeää arvoa.	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia ohjatusti ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä.	Oppilas tunnistaa ja osaa pohtia eri näkökulmista ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä	Oppilas osaa pohtia ja analysoida ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.

omien arvojen suhdetta niihin		omien arvojen suhdetta niihin.			Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja ottaa niiden pohjalta kantaa eettisiin kysymyksiin.	itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.	Oppilas osaa analysoida omia arvojaan ja niihin vaikuttavia tekijöitä sekä tunnistaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavia arvoja. Oppilas osaa esittää johdonmukaisia ja perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Oppilas harjaantuu analysoimaan eettisiä valintojaan ja niiden vaikutusta hyvinvointiin sekä kehittää valmiuksiaan toteuttaa kestävä elämäntapa.	Eettisten valintojen vaikutusten hahmottaminen suhteessa hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen	Oppilas tunnistaa eettisten valintojen ja tekojen seurauksia ja osaa antaa jonkin esimerkin niistä.	Oppilas osaa kuvailla eettisten valintojen perusteita sekä valintojen vaikutusta hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas osaa analysoida eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.	Oppilas osaa arvioida eettisiä valintoja sekä erilaisten valintojen välittömiä ja välillisiä vaikutuksia hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	Oppilas kehittää valmiuksiaan rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.	Elämäntaidot			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemustaan ja valmiuksiaan osana itsearviointia.</i>	
--	------------	--	--------------	--	--	---	--

11 Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Oppilas osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Oppilas tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja omassa tuotoksissaan.

<p>T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.</p>	<p>Kulttuurien ja katsomusten tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja.</p> <p>Oppilas osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.</p>	<p>Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista.</p> <p>Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.</p>	<p>Oppilas ymmärtää kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä.</p> <p>Oppilas osaa kuvata Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja osaa nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia</p>	<p>Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu</p>	<p>Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja vegaanismi).</p>	<p>Oppilas osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä.</p> <p>Oppilas</p>	<p>Oppilas osaa nimetä keskeisten maailman katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen</p>	<p>Oppilas ymmärtää keskeisten maailman katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti</p>

vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa		katsomusten arvioinnissa.			tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.	monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.	seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa selittää, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa ohjautusti hankkia informaatiota uskontoista ja uskontokritiikistä.	Oppilas tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, ja osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta, antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä ja osaa hakea informaatiota asiasta.	Oppilas osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää uskontokritiikin pääpiirteitä ja osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä	S1, S3	Oppilas oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.	Oppilas tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Oppilas osaa nimetä vähintään yhden	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen	Oppilas selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen

katsomusvapau- den turvaamisen kansallisia ja kan- sainvälisiä keinoja		katsomusvapau- den turvaamisen kansallisiin ja kan- sainvälisiin keinoi- hin.			keinon, jolla katso- musvapautta turva- taan.	keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	keinoja sekä osaa eritellä niiden puutteita erilai- sissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuk- sellisia ratkaisuja sekä niiden taus- talla olevia yksilöl- lisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Oppilas oppii hah- mottamaan erilai- sia katsomukselli- sia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä pe- rusteita.	Katsomuk- sellisten valintojen perusteiden tar- kastelu	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomukselli- sen ratkaisun ja ni- metä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen tai yhteisöllisen pe- rusteen.	Oppilas osaa kuvata jonkin katsomukselli- sen ratkaisun ja ni- metä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen pe- rusteen (kuten pe- rusteen olla käyttä- mättä lentokonetta eettisistä syistä).	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perus- teita.	Oppilas osaa eri- tellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perus- teita sekä verrata omia katsomuksel- lisiä ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa oppi- lasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenver- taisen kohtelun hy- väksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Oppilas oppii hy- väksymään ja ym- märtämään maa- ilman moninai- suuden ja kaik- kien yhdenvertai- sen kohtelun.	Monikult- tuurisuu- den ja yh- denver- taisuuden hahmot- taminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä maail- man moninaisuu- desta sekä kaikkien yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas osaa kuvata maailman monimuo- toisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Oppilas ymmärtää maailman monimuo- toisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen koh- telun merkityksen.	Oppilas ymmärtää ja osaa perustella maailman moni- muotoisuuden ja kaikkien yhdenver- taisen kohtelun merkityksen.

<p>T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan</p>	<p>S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.</p>	<p>Eettisen ajattelun taidot</p>	<p>Oppilas tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, esimerkiksi sen, onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.</p>	<p>Oppilas osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus).</p> <p>Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä.</p> <p>Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.</p>
<p>T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen</p>	<p>Oppilas tunnistaa jonkin kestäväan tulevaisuuden edellytyksen.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä kestäväan tulevaisuuden edellytyksistä.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).</p>	<p>Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestäväan elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle.</p> <p>Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.</p>

T10 ohjata oppilas tun- temaan ihmisar- von, ihmisoikeuk- sien ja ihmisten yh- denvertaisuuden merkitys ja eetti- nen perusta	S2, S3	Oppilas oppii tun- temaan ihmisar- von, ihmisoikeuk- sien ja ihmisten yhdenvertaisuus- den merkityksen ja perustan.	Ihmisoi- keusetii- kan tunte- mus	Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ih- misoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Oppilas osaa nimetä joitakin ihmisoikeuk- siin ja yhdenvertai- suuteen liittyviä kä- sitteitä ja kertoa ih- misoikeuksien mer- kityksestä.	Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoi- keuksiin ja yhdenv- ertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esi- merkkejä ihmisoi- keuksien toteutumise- stä historiassa.	Oppilas osaa selit- tää tärkeimmät ih- misoikeuksiin ja yh- denvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien to- teutumisesta histo- riassa sekä perus- tella ihmisoikeuk- sien merkitystä.
--	--------	---	--	--	--	--	--

12 Historia

Historian päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen ta- voite (2014 perusteet)	Sisältö- alue	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimi- sen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa oppi- laan kiinnostusta historiasta tie- donalana ja	S1–S6	Oppilas kiinnos- tuu historiasta tiedonalana ja sen				<i>Ei käytetä arvosa- nan muodostamisen perusteena. Oppi- lasta ohjataan poh- timaan</i>	

identiteettiä rakentavana oppiaineena		merkityksestä identiteetille.				<i>kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
Tiedon hankkiminen menneisyydestä							
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	Oppilas löytää ohjautusti historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää informaatiota hänelle annettusta lähteestä. Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esityksissä tulkinnoissa eroja.	Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	Oppilas käyttää erilaisia lähteitä ja erottaa tutkittavaan ilmiöön liittyvät lähteet muista lähteistä. Oppilas selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6						
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa historian keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy opettajan ohjaamana	Oppilas muistaa menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joitain esimerkkejä tarkasteltavana	Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle	Oppilas jäsentää historiallisten tapahtumien, ilmiöiden ja ajanjaksojen aikajärjestyksen ja ajallisia yhteyksiä.

				suhteuttamaan ne ajallisesti toisiinsa.	olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisista piirteistä.	historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.	Oppilas käyttää aikaan liittyviä käsitteitä ja erittelee historian keskeisiin ajanjaksoihin liittyviä tapahtumia, henkilöitä ja ilmiöitä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas tunnistaa, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoituksena ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä	Oppilas tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina.	Oppilas tunnistaa, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.	Oppilas erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi

T7 ohjata oppilasta analysoimaan his- toriallista muu- tosta ja jatku- vuutta	S1–S6	analysoimaan historiallista muutosta ja jat- kuvuutta.	muutoksen ja jatku- vuuden ymmärtä- minen	Oppilas nimeää muutokselle tai muuttumattomu- delle jonkin yksittäi- sen syyn.	Oppilas tunnistaa sytä ja seurauksia historiallisille tapah- tumille ja ilmiöille. Oppilas selittää yksi- löllisesti ohjeistet- tuna, miksi joillain elämänalueilla toi- mittiin ennen toisin kuin nykyään.	Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmi- öillä on erilaisia sytä ja seurauksia, ja antaa niistä esi- merkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elä- mänalueilla toimit- tiin ennen toisin tai samoin kuin nyky- ään.	historiallisten tapah- tumien syitä ja seu- rauksia (kuten välit- tömien ja pitkäkes- toisten syiden merki- tystä). Oppilas arvioi, miksi joillain elämänalu- eilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään ja mi- ten tapahtuman tai ilmiön seuraukset vaikuttivat eri lailla eri asemassa oleviin ihmisiin ja ihmisryh- miin.
Historiallisen tiedon käyttäminen							
T8 kannustaa oppi- lasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Oppilas rohkais- tuu tulkintojen tekemiseen.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen pe- rusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä	S1–S6	Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä.	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.	Oppilas kuvailee, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	Oppilas selittää ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arviointi	Oppilas antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.	Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.	Oppilas selittää, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun	S1–S6	Oppilas oppii käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan niiden pohjalta oman perustellun tulkintansa.	Historian tietolähteiden käyttäminen ja historiatiedon tuottaminen	Oppilas vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta. Oppilas muodostaa opettajan	Oppilas esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä.	Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota. Oppilas esittää historian tapahtumista tai	Oppilas tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja

tulkintansa niiden pohjalta				ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.		ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.	osoittaen tunnistavansa tulkintoihinsa liittyvän virhetulkinnan mahdollisuuden.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.	Historiatietoisuuden hyödyntäminen	Oppilas osoittaa ohjatusti, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiaa käytetään nykyisyyden selittämisessä.	Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.	Oppilas esittää arvon siitä, miten tulkinnat menneisyydestä vaikuttavat ihmisten tulevaisuuden odotuksiin ja valintoihin.

13 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältöalue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan	S1–S4	Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.				<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan</i>	

ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana						<i>kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1–S4	Oppilas oppii arvioidaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten valintojen eettisiä merkityksiä ja seurauksia.				<i>Ei käytetä arvostamisen muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohdittamaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys							
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä	S2, S3	Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseseen oikeusjärjestelmään.	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen	Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita.	Oppilas kuvailee ihmisoikeuksia, oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita. Oppilas löytää ohjatusti tietoa laista ja oikeudesta.	Oppilas erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista	Oppilas arvioi ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista yhteiskunnassa. Oppilas käyttää lakia ja oikeutta koskevia tietolähteitä

syventämään tietojään suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta						ja oikeudesta asianmukaista tietolähdettä käyttäen.	ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toiminnan sekä yksityisen että julkisen taloudenpidon periaatteita. Hän oppii tarkastelemaan kriittisesti median yhteiskunnallista roolia.	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan ja talouteen liittyviä asioita. Oppilas löytää ohjatusti yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa hänelle annetuista lähteistä sekä antaa ohjatusti esimerkin median toiminnasta tiedon välittäjänä.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä ja toimintaa. Oppilas löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Oppilas kuvailee median vaikutusta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.	Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään. Oppilas erittelee median roolia yksilöiden elämässä ja sen toimintaa julkisen keskustelun osana.	Oppilas hankkii ja erittelee yhteiskuntaa ja taloutta käsittelevää tietoa eri näkökulmia huomioon ottavalla ja kriittisellä tavalla. Oppilas arvioi kriittisesti median toimintaa ja mediavaikutusta yhteiskunnassa.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen							

<p>T5 rohkasta oppi- lasta kehitty- mään yritteli- ääksi ja vastuul- liseksi taloudel- liseksi toimi- jaksi, joka hah- mottaa yrittä- jyyttä ja työelä- mää, tuntee niiden tarjo- amia mahdolli- suuksia ja osaa suunnitella omaa tulevai- suuttaan</p>	<p>S1–S4</p>	<p>Oppilas oppii toi- mimaan työelä- mää ja yrittäjyyttä tuntevana talou- dellisena toimi- jana.</p>	<p>Yrittäjyys- ja työelämätai- tojen käyttä- minen ja so- veltaminen</p>	<p>Oppilas osoittaa tunnistavansa ohja- tusti palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä palkkatyötä ja yrittäjyyttä edusta- via ammatteja.</p>	<p>Oppilas kuvailee palkkatyön ja yrit- täjyyden piirteitä. Oppilas kertoo, mitä mahdolli- suuksia palkkatyö ja yrittäjän am- matti tarjoavat yksilölle.</p>	<p>Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittä- jyyden asemaa yh- teiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittä- jyyden tarjoamia mahdollisuuksia yk- silölle.</p>	<p>Oppilas analysoi palkkatyön ja yrittä- jyyden merkitystä yhteiskunnassa. Oppilas arvioi palkka- työn ja yrittäjyyden merkityksiä yksilölle.</p>
<p>T6 ohjata oppi- lasta tarkaste- lemaan yhteis- kunnallista toi- mintaa sekä eri yhteisöjä ja vä- hemmistöryh- miä monipuoli- sesti ja avara- katseisesti</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii ana- lysoimaan yhteis- kunnan eri yhtei- söjä ja väestöryh- miä.</p>	<p>Eri yhteisöjen ja väestöryh- mien moni- puolinen tar- kastelu</p>	<p>Oppilas osoittaa tunnistavansa esi- merkkien avulla suomalaisessa yh- teiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähem- mistöryhmiä.</p>	<p>Oppilas kuvailee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistö- ryhmiä sekä nii- den asemaa suo- malaisessa yhteis- kunnassa.</p>	<p>Oppilas erittelee erilaisten väestö- ryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.</p>	<p>Oppilas arvioi kei- noja, joilla voidaan tukea väestöryhmien yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.</p>

<p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena</p>	<p>S1–S3</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltamaan niitä lähiyhteisössään.</p>	<p>Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen</p>	<p>Oppilas osoittaa tunnustavansa ohjautusti demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä.</p> <p>Oppilas osoittaa esimerkeistä, miten demokraattinen päätöksenteko ilmenee hänen lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas kuvailee demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla.</p> <p>Oppilas kuvailee, millä eri tavoin demokraattisia toimintatapoja voidaan toteuttaa hänen lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla.</p> <p>Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta, miten demokratian päämäärät toteutuvat päätöksenteossa eri tasoilla.</p> <p>Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteltuja ehdotuksia niiden kehittämiseksi.</p>
<p>T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen</p>	<p>S1, S4</p>	<p>Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävä talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.</p>	<p>Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen</p>	<p>Oppilas osoittaa ohjautusti tuntevansa joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen).</p> <p>Oppilas osoittaa tunnustavansa</p>	<p>Oppilas selittää taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä yksilön taloudessa.</p> <p>Oppilas kuvailee, mitä vaatimuksia kestävä</p>	<p>Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa.</p> <p>Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus</p>	<p>Oppilas perustelee kestävä tulevaisuutta edistäviä ratkaisuja ja arvioi niiden vaikutuksia kotija kansantalouksille.</p> <p>Oppilas arvioi annetun aineiston pohjalta yksilön</p>

kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti				ohjatusti yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.	tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.	taloudenpitoa koskevia suunnitelmia kestävä talouden näkökulmasta.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietoaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen	Oppilas antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Oppilas ottaa kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.	Oppilas antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Oppilas perustelee mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	Oppilas osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsittelyyn ja vertailee erilaisia tapoja vaikuttaa. Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.	Oppilas osallistuu rakentavasti yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsittelyyn sekä esittää arvioita niistä käytävästä keskustelusta.

14 Musiikki

Musiikin päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö- alue	Opetuksen ta- voitteista joh- detut oppimi- sen tavoitteet	Arvioin- nin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Osallisuus							
T1 kannustaa oppi- lasta rakenta- vaan toimintaan musisoivan ryh- män ja musiikil- listen yhteisöjen jäsenenä	S1–S4	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jä- senenä.	Musii- killisen ryhmän jäse- nenä toimi- minen	Oppilas toimii musii- killisen yhteisön jäse- nenä opettajan jat- kuvan ohjauksen alaisena.	Oppilas osallistuu musiikillisen yhteisön jäsenyyteen.	Oppilas toimii itse- näisesti musiikilli- sen yhteisön jäse- nenä, huolehtien osuudestaan.	Oppilas toimii ra- kentavasti musiikilli- sen yhteisön jäse- nenä, huolehtien osuudestaan sekä kannustaen ja aut- taen toisia.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen							
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään ää- nenkäyttö- ja lau- lutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryh- män jäsenenä	S1–S4	Oppilas kehiti- tää äänen- käyttö- ja lau- lutaitoaan edelleen mu- sisoivan ryh- män jäse- nenä.	Äänen- käyttö ja laula- minen musiik- kiryh- män jä- senenä	Oppilas käyttää ään- tään musiikillisen il- maisun välineenä.	Oppilas käyttää ään- tään musiikillisen il- maisun välineenä ja osallistuu yhteislau- luun.	Oppilas käyttää ääntään musiikilli- sen ilmaisun väli- neenä ja osallistuu yhteislauluun so- vittaen osuutensa osaksi kokonai- suutta.	Oppilas käyttää ään- tään musiikillisen il- maisun välineenä tehtävän ja tilan- teen mukaisesti sekä ylläpitää ja ke- hittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan.
T3	S1–S4	Oppilas kehittää edelleen soitto-	Soittami- nen	Oppilas osallistuu soittamiseen	Oppilas soittaa keho-, rytm-,	Oppilas soittaa keho-, rytm-,	Oppilas soittaa keho-, rytm-,

kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja soitusointimin		ja yhteismusisointitaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodia- ja soitusointimia.	musiikki-ryhmän jäsenenä	jatkuvan ohjauksen alaisena.	melodia- ja soitusointimia ja osallistuu yhteissoittoon pyrkien sovittamaan osuutensa kokonaisuuteen.	melodia- ja soitusointimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.	melodia- ja soitusointimia ja osallistuu sujuvasti yhteissoittoon.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1–S4	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	Oppilas osallistuu ohjatusti musiikkiliikuntaan musiikkia ja liikettä yhdistävän ryhmän jäsenenä.	Oppilas sovittaa liikumistaan musiikkiin ja osallistuu ryhmän jäsenenä musiikkiliikunnalliseen ilmaisuun.	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkeessään ja sovittaa liikkeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.	Oppilas käyttää monipuolisesti ja luovasti musiikkiliikuntaa ilmaistessaan ja tutkiessaan itseään sekä musiikkia.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1–S4	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään diskurssiin.	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ohjatusti ääniympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia esittäen kuulemastaan yksittäisiä huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia pyrkien systematisoimaan havaintojaan.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia keskustellen havainnoistaan sekä perustellen näkemyksiään.

<p>T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata häntä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn</p>	<p>S1–S4</p>	<p>Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.</p>	<p>Musiikin luova tuottaminen.</p>	<p>Oppilas osallistuu opettajan johdattelemana luovan tuottamisen prosessiin.</p>	<p>Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.</p>	<p>Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.</p>	<p>Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen moninaisia sekä kekseliäitä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.</p>
<p>T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tietojen ja viestintäteknologian käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia</p>	<p>S1–S4</p>	<p>Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä sekä tallentamisessa osana monialaisia kokonaisuuksia.</p>	<p>Musiikkiteknologian käyttö</p>	<p>Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta musiikkiteknologian käytössä.</p>	<p>Oppilas rohkaistuu kokeilemaan musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.</p>	<p>Oppilas käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.</p>	<p>Oppilas käyttää monipuolisesti musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>							

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1–S4	Oppilas tarkastelee musiikkia taiteenlajina ja oppii ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käytötapoja. Oppilas tietää, että musiikki on erilaista eri kulttuureissa.	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin monista käyttötavoista ja kulttuurisista ilmenemismuodoista ja osaa kertoa havainnoistaan.	Oppilas jäsentää musiikin käyttötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja kertoen havainnoistaan.	Oppilas analysoi ja arvioi musiikin käytötapoja ja kulttuurisia ilmenemismuotoja ja kertoo niistä.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa	S1–S4	Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin käsitteitä ja symboleja.	Oppilas käyttää yksittäisiä musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja joitakin musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas soveltaa musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja sekä musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.	Oppilas käyttää ja soveltaa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti musiikkikäsitteitä, musiikin merkintätapoja ja musiikkitermejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa							
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin	S1–S4	Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.	Musiikin hyvinvointivaikutusten			<i>Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta</i>	

vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin			tunnistaminen			<i>tavoitetta ei käytetä päättöarvosanan muodostamisen perusteena.</i>	
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1–S4	Oppilas huolehtii kuulostaan ja pitää huolta musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas ottaa ohjattuna huomioon äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät vaaratekijät.	Oppilas ottaa ohjattuna huomioon ääniympäristön turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	Oppilas ottaa huomioon ääniympäristön turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä käyttää itseenäisesti laitteita ja soittimia turvallisesti.	Oppilas edistää vastuullisesti musisointi- ja ääniympäristön turvallisuutta.
Oppimaan oppiminen musiikissa							
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan taitojensa edistymistä	S1–S4	Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettaa tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen sekä arvioi taitojensa edistymistä	Oppimisen taidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukemana jollakin musiikillisen osaamisen osa-alueella annetun tavoitteen suuntaisesti.	Oppilas asettaa itselleen ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyvän tavoitteen, toimii sen suuntaisesti ja harjoittelee arvioimaan edistymistään.	Oppilas asettaa ohjattuna itselleen musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita, harjoittelee niiden suuntaisesti sekä arvioi	Oppilas asettaa itselleen musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita ja harjoittelee niiden mukaisesti reflektoiden toimintaansa mukauttaen

suhteessa tavoitteisiin		suhteessa tavoitteisiin.				edistymistään suhteessa tavoitteisiinsa.	työskentelyään tavoitteidensa pohjalta.
-------------------------	--	--------------------------	--	--	--	--	---

15 Kuvataide

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu							
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämällä monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas tekee havaintoja yksilöllisesti ohjeistettuna.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen tuottamisen menetelmiä tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen menetelmiä ja eri aisteja tehdessään havaintoja.	Oppilas käyttää kuvallisen tuottamisen menetelmiä oma-aloitteisesti, tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti tehdessään havaintoja.

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja ajatuksista perustellen näkemyksiään.	Havaintojen ja ajatusten sanallinen pohdinta	Oppilas sanallistaa opettajalle jonkin havaintonsa.	Oppilas tuo esille joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan yhteiseen keskusteluun.	Oppilas osallistuu oma-aloitteisesti keskusteluihin ja perustelee ajatuksiinsa.	Oppilas osallistuu keskusteluihin näkemyksiään selkeästi perustellen ja muiden puheenvuoroja rakentavasti tulkiten.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja jotakin muuta tapaa käyttämällä.	Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tapoja käyttämällä.	Oppilas syventää havaintojensa ja ajatustensa ilmaisemista kuvallisesti ja muita tapoja monipuolisesti käyttämällä.
Kuvallinen tuottaminen							
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas harjoittelee jotakin itselleen uutta kuvailmaisun keinoa.	Oppilas kokeilee erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja kuvailmaisun keinoja ja käyttää niistä joitakin tavoitteellisesti.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja kuvailmaisun keinoja.	Oppilas soveltaa tavoitteellisesti ja taroituksenmukaisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja kuvailmaisun keinoja.

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa ja kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan.	Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti tutkivaa lähestymistapaa työskentelyssään.	Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.	Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.	Oppilas käyttää tavoitteellisesti tutkivaa lähestymistapaa sekä itsenäisessä että yhteistoiminnallisessa työskentelyssä.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas tunnistaa ja kokeilee kuvallisen viestinnän mahdollisuuksia.	Oppilas käyttää joitakin kuvallisen viestinnän keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.	Oppilas osallistuu ja vaikuttaa ympäristöön soveltamalla kuvallisen viestinnän keinoja.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta							
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää.	Oppilas käyttää joitakin kuvatulkinnan menetelmiä.	Oppilas käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.	Oppilas soveltaa monipuolisesti erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin erilaisia merkityksiä.	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas nimeää jonkin visuaalisen kulttuurin merkityksen.	Oppilas tarkastelee joitakin visuaalisen kulttuurin merkityksiä sekä tutustuu niistä käytävään keskusteluun.	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.	Oppilas perustelee näkemyksiään visuaalisen kulttuurin merkityksestä.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Oppilas oppii soveltamaan kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas kokeilee ohjatusti jotakin tiettyä kulttuurista kuvailmaisun tapaa.	Oppilas käyttää ohjatusti kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.	Oppilas soveltaa joitakin kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.	Oppilas soveltaa tarkoituksenmukaisesti kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja ja perustelee ratkaisujaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen							
10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Oppilas oppii esittämään näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Kannanottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	Oppilas tunnistaa ja nimeää jonkin visuaalisessa kulttuurissa ilmenevän arvon.	Oppilas nimeää ja pohtii visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun.	Oppilas osallistuu visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	Oppilas oppii tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitystä sekä vaikuttamaan kuvien avulla.	Arvojen kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai kestävä kehityksen näkökulman.	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon erilaisia kulttuurisen moninaisuuden ja kestävä kehityksen näkökulmia.	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.	Oppilas esittää näkemyksiään kulttuurisen moninaisuuden ja kestävä kehityksen kysymyksistä sekä vaikuttaa kuvien avulla.
---	------------	---	---------------------------------	--	--	--	--

16 Käsiyö

Käsiyön päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta ideoimaan, tutki- maan, kokeilemaan ja suunnittelemaan yritteliäästi työ- kentelyään	S2–S5	Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidesaan,	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee omaa työtään annetun ohjeen ja esimerkin pohjalta. Oppilas osaa tehdä tietyn työvaiheen konkreettisesti ohjattuna.	Oppilas suunnittelee työtään annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas pyrkii työskentelemään yritteliäästi.	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	Oppilas suunnittelee itsenäisesti työskentelyään. Oppilas työskentelee yritteliäästi ja oma-aloitteisesti.

		tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.					
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita, sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1–S5	Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin. Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisessa käsityöprosessissa.	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas asettaa opettajan avulla konkreettisen työskentelyyn liittyvän oppimisen tavoitteen. Oppilas työskentelee vaihe kerrallaan ja pohtii käsityöprosessiaan ohjautusti.	Oppilas asettaa oppimisen ja työskentelyn tavoitteita ohjautusti. Oppilas etenee käsityöprosessissa vaihe vaiheelta ohjeiden mukaan. Oppilas pohtii käsityöprosessiaan annettujen vaihtoehtojen pohjalta.	Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	Oppilas asettaa itsenäisesti oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas etenee johdonmukaisesti ja pohtii käsityöprosessiaan analyttisesti ja realistisesti.
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan	Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksen-	Oppilas osallistuu molempien käsityön työtapojen opetukseen. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja	Oppilas ymmärtää erilaisten käsityön työtapojen ja materiaalien merkityksen käsityöprosessissa ja valitsee niistä	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan	Oppilas arvioi eri työvälineiden ja valmistusmenetelmien käyttökelpoisuutta käsityöprosessissa.

tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita		tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs työskentelyssään.	mukainen käyttäminen	materiaaleja tarvittaessa konkreettisesti ohjattuna.	ohjatusti työskentelynsä soveltuvat. Oppilas käyttää erilaisia työvälineitä ja materiaaleja annettujen ohjeiden mukaisesti.	suunnittelemaaan tuotteita/teoksia.	Oppilas soveltaa materiaaleihin ja työtapoihin liittyvää osaamistaan kekseliäästi, kokeilevasti ja tarkoituksenmukaisesti.
T4 ohjata oppilaat käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä ohjata oppilasta vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisu	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.	Visuaalinen, materiaallinen ja esitysteknologinen ilmaisu	Oppilas tunnistaa erilaisia käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee konkreettisesti ohjattuna kuvallisesti joitain havaintojaan ja ajatuksiaan.	Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita ohjeen mukaan. Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja jotain muuta tapaa käyttämällä.	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.	Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas ilmaisee ideansa monipuolisesti ja luovasti erilaisia materiaaleja ja teknologiaa hyödyntäen.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja	S6	Oppilas oppii havainnoimaan, arvioimaan ja	Turvallinen työskentely	Oppilas noudattaa käsityöprosessissa annettuja työturvallisuusohjeita	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin keskeisiä työturvallisuuteen liittyviä	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii	Oppilas arvioi ja ennakoii työskentelyn vaaroja ja riskejä

reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa		ennakoimaan erilaisia riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.		konkreettisesti ohjattuna.	riskitekijöitä ja noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita.	turvallisesti käsityöprosessissa.	osana käsityöprosessia. Oppilas työskentelee turvallisesti ja toimiltaan edistää oppimisympäristön turvallisuutta.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tietojen ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1–S5	Oppilas oppii käyttämään tietojen ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa. Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot sekä yhteisöllinen työskentely	Oppilas käyttää konkreettisesti ohjattuna tietojen ja viestintäteknologiaa omassa tai yhteisessä käsityöprosessissa.	Oppilas osaa käyttää annetun ohjeen mukaan tietojen ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa yksin tai yhdessä toisten kanssa.	Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tietojen ja viestintäteknologiaa.	Oppilas käyttää tietojen ja viestintäteknologiaa monipuolisesti käsityöprosessin eri vaiheissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa.

<p>T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä</p>	<p>S7</p>	<p>Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.</p>	<p>Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa</p>	<p>Oppilas osallistuu opettajan ohjauksena käsityön ja kädentaitojen merkityksen pohdintaan.</p>	<p>Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkityksen arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Oppilas osaa tarkastella eri näkökulmista käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitystä omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä sekä muussa työelämässä.</p>
<p>T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa</p>	<p>S8</p>	<p>Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti. Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa.</p>	<p>Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävään elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää käsityömateriaaleja taloudellisesti opettajan ohjauksena.</p>	<p>Oppilas osaa osittain itsenäisesti tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään.</p> <p>Oppilas ymmärtää käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävään elämäntavan välistä yhteyttä.</p>	<p>Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään.</p> <p>Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävään elämäntavan välistä yhteyttä.</p>	<p>Oppilas tekee taloudellisia valintoja ja ymmärtää laadukkaan työn merkityksen.</p> <p>Oppilas osaa arvioida ja perustella käsityöprosessiin ja kestävään elämäntapaan liittyviä valintoja.</p>

17 Liikunta

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Fyysinen toimintakyky							
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas osallistuu hyvin harvoin ja valikoiden liikuntatuntien toimintaan.	Oppilas osallistuu kaikille liikuntatunneille ja kokeilee erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu kaikkien liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu aktiivisesti ja harjoittelee kaikkia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin soivia ratkaisuja.	S1	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tunnistaa joidain havaintojaan ja osaa hyödyntää niitä opettajan auttamana omassa toiminnassaan.	Oppilas kuvailee tekemiään havaintoja ja yhdistää niitä toimintaansa.	Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.	Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia havaintoja ratkaisun perustaksi, pystyy perustelemaan ratkaisunsa ja sopeuttaa liikkumistaan niiden mukaan.

<p>T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa.</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä</p>	<p>Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa</p>	<p>Oppilas osaa kävellä, juosta ja hypätä erilaisissa ympäristöissä ja käyttää niitä joissakin liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuiissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuiissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja opetetuiissa liikuntamuodoissa.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa.</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.</p>	<p>Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa heittää, ottaa kiinni ja potkaista palloa joissakin liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuiissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuiissa liikuntamuodoissa.</p>	<p>Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja opetetuiissa liikuntamuodoissa.</p>
<p>T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan,</p>	<p>S1</p>	<p>Oppilas arvioi, ylläpitää ja kehittää fyysisiä</p>	<p>Fyysisten kunto-</p>	<p>Oppilas tietää joitain fyysisten kunto-ominaisuuksien</p>	<p>Oppilas osaa valita erilaisten fyysisten kunto-</p>	<p>Oppilas osaa arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan ja</p>	<p>Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja</p>

ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.		kunto-ominaisuuksiaan.	ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	arviointimenetelmiä ja osaa toisen ohjauksessa harjoittaa ominaisuuksiaan.	ominaisuuksien arviointiin soveltuvia menetelmiä ja harjoittaa omatoimisesti joitain fyysisiä ominaisuuksiaan.	sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.	tunnistamisen perusteella ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä.	S1	Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelastustaitojaan.	Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas ui 50 m käyttäen kahta uinitapaa ja sukeltaa 5 m.	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.	Oppilas osaa uida sujuvasti kahdella uintitavalla sekä pelastautua ja pelastaa vedestä eri tavoilla.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan.	S1	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	Oppilas tietää, miten toimitaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas ymmärtää turvallisuuden liittyviä riskitekijöitä ja toimii tunnilla turvallisesti sekä varustautuu asiallisesti.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.	Oppilas edistää turvallisuutta.
Sosiaalinen toimintakyky							
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja	S2	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään	Vuorovaikeus- ja työskentelytaidot	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa.	Oppilas toimii eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.

tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen		toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.					
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuun kanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas tietää reilun pelin periaatteita ja kantaa harvoin vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja edistää sitä.
Psyykinen toimintakyky							
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas tietää, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta ja toimii opettajan ohjaamana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoitain itsenäisesti.	Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta	S3					<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan</i>	

kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä						<i>kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3					<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3					<i>Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>	

18 Kotitalous

Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (perusteet 2014)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Käytännön toimintataidot							
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.	Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu	Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin työprosessiin kuuluvia työtehtäviä. Oppilas tarvitsee paljon ohjausta ja apua työn suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.	Oppilas harjoittelee työskentelyä ja suunnittelua työvaiheittain annettujen ohjeiden mukaan. Oppilas kuvailee omaa osaamistaan annetun palautteen perusteella.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee työvaiheittain annetun ohjeen mukaisesti sekä kuvailee omaa osaamistaan oman työskentelyn tarkastelun avulla.	Oppilas suunnittelee ja työskentelee itsenäisesti annettujen ohjeiden mukaan sekä perustelee omaa työskentelyään ja toimintaansa.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Oppilas oppii harjoittelemaan kotitalouden kädentaitoja ja kokeilemaan erilaisia työtapoja. Oppilas oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.	Kädentaidot kotitalouden perustehtävien toteuttamisessa, luovuus ja estetiikka	Oppilas suoriutuu ohjatusti kädentaitoja edellyttävistä yksittäisistä työtehtävistä.	Oppilas suoriutuu annetuista kädentaitoja edellyttävistä työtehtävistä. Oppilas tietää, että työtehtäviä voi toteuttaa luovasti monella tavalla ja estetiikalla on merkitystä.	Oppilas suoriutuu itsenäisesti ja soveltaa tavallisimpia työtapoja kädentaitoja edellyttävissä työtehtävissä. Oppilas ottaa huomioon esteettiset näkökulmat.	Oppilas osaa käyttää luovasti ja perustellen erilaisia työtapoja kotitalouden työtehtävissä. Oppilas ymmärtää luovuuden ja estetiikan merkitystä osana kokonaisuutta.

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävä kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Oppilas oppii valitsemaan ja käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävä elämäntapaa edistävästi.	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa	Oppilas harjoittelee valitsemaan ja käyttämään annettuja materiaaleja tai työvälineitä.	Oppilas valitsee ja käyttää annettuja työvälineitä ja materiaaleja.	Oppilas valitsee ja käyttää kestävä elämäntavan huomioon ottaen raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja ja teknologiaa.	Oppilas valitsee, käyttää ja perustelee kestävä elämäntapaa tukevia raaka-aineita, työvälineitä, materiaaleja ja teknologiaa.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Oppilas oppii huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas pystyy toimimaan aikataulussa toisen ohjaamana. Oppilaan työympäristön järjestyksen ylläpitäminen vaatii ohjausta.	Oppilas ylläpitää työtehtävien järjestystä opettajan antamien ohjeiden ja aikataulun mukaan erillisissä työvaiheissa. Oppilas tarvitsee ohjausta työympäristön järjestyksen ylläpitämisessä.	Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestystä. Oppilas suunnittelee ja ennakoii ajankäyttöään.	Oppilas työskentelee itsenäisesti ja vastuullisesti sekä osaa perustella ajankäyttöään, työtehtävien ja työympäristön järjestyksen merkitystä ja toimintojen etenemistä osana oppimisympäristöä.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti,	S1, S2, S3	Oppilas oppii toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	Turvallisuus ja voimavarojen	Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin hygieniaan ja turvalliseen	Oppilas työskentelee annettujen ohjeiden suuntaisesti pyrkien	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja	Oppilas perustelee toimintaansa turvallisuuden, hygieenisyyden,

turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytävissä oleviin voimavaroihin		kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytävissä olevat aineelliset voimavarat.	kannalta kestävä toiminta	toimintaan liittyviä asioita. Oppilas tarvitsee ohjausta toimiakseen hygieenisesti ja turvallisesti.	hygieenisyyteen ja turvallisuuteen.	ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.	ergonomian tai kustannusten ja energiankäytön näkökulmasta.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot							
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelemaan ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Oppilas oppii kohtaamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa	Oppilas osallistuu satunnaisesti tai kysymysten tukemana keskusteluun yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun, pyrkii kuuntelemaan ja tuo esille omia näkökulmia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	Oppilas on aktiivinen keskusteluissa ja ottaa eri näkökulmat huomioon sekä perustelee omat näkemyksensä rakentavasti. Oppilas kannustaa toisia yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan, miten arki erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy.	Arjen rakentumisen sekä kotitalouksien	Oppilas nimeää arkirutiineita sekä tunnistaa erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas kuvailee arjen rakentumista ja erilaisia kotikulttuureita.	Oppilas erittelee arjen rakentumista sekä soveltaa kotitalouksien arkirutiineita erilaisissa kotikulttuureissa.	Oppilas perustelee kotitalouksien arjen rakentumista ja ajallista järjestäytymistä erilaisissa kotikulttuureissa.

sekä kotitalouksien perinteitä		Oppilas oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.	erilaisuuden hahmottaminen				
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti, osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Oppilas oppii sopimaan työtehtävien jakamista.	Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekeminen	Oppilas harjoittelee ohjattuna itsenäistä työskentelyä ja osallistuu ryhmän toimintaan satunnaisesti.	Oppilas harjoittelee itsenäistä työskentelyä ja vastuunottoa omasta työstään ja osallistuu ryhmän toimintaan yhdessä sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako, ja pääsee sopimukseen työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.	Oppilas toimii itsenäisesti ja tasapuolisesti sekä toimii ryhmässä yhteistyökykyisesti ja vastuullisesti.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman	S1, S2, S3	Oppilas oppii tunnistamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja	Toisten oppilaiden huomaavaisten kohtelu ja	Oppilas tietää, että tapakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.	Oppilas tunnistaa ja nimeää tapakulttuuriin ja toisten huomaavaiseen kohteluun liittyviä asioita.	Oppilas osaa toimia tapakulttuuria noudattaen.	Oppilas osaa perustella tapakulttuuria ja toisten ihmisten huomaavaista kohtelua sekä niihin

käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa		vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.	tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta opitunnin vuorovaikutustilanteissa				liittyviä käytännön toimintatapoja.
Tiedonhallintataidot							
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Oppilas oppii hakemaan ja vertailemaan tietoa sekä tunnistamaan kotitalouteen liittyviä luotettavia tietolähteitä valintojensa perustana.	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas hakee tietoa tavanomaisista lähteistä ohjattuna. Tietojen hyödyntäminen ja tulkitseminen on vähäistä.	Oppilas hakee kotitalouden sisältöalueisiin liittyvää tietoa itselleen tutuista lähteistä ja käyttää niitä toiminnassaan.	Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja voidaan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.	Oppilas osaa etsiä, soveltaa ja arvioida kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä sekä osaa arvioida tiedon ja lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä ja valita tehtävään sopivat lähteet.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan,	S1, S2	Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan	Toimintaohjeiden, merkkien ja	Oppilas tunnistaa ja nimeää	Oppilas tunnistaa, nimeää ja luokittelee kotitalouden	Oppilas soveltaa kotitalouden	Oppilas soveltaa ja perustelee kotitalouden

tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä		kotitalouteen ja lähiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja symboleja sekä toimimaan niiden mukaisesti.	symbolien käyttäminen	yksittäisiä toimintaohjeita ja merkkejä.	toimintaohjeita ja merkkejä.	toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita.	toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita.
T12 ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Oppilas oppii soveltamaan tietoja ja taitoja, tunnistamaan palveluita sekä osoittamaan luovuutta erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.	Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen	Oppilas nimeää joitakin kotitalouden käsitteitä, tietoja ja taitoja sekä yksittäisiä palveluita.	Oppilas käyttää kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan sekä kuvailee yksittäisiä kotitalouden palveluita.	Oppilas käyttää soveltaen kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas kuvailee erilaisia kotitalouden palveluita ja niiden käyttöä arkielämässä.	Oppilas käyttää perustellen ja luovasti kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas arvioi erilaisia kotitalouden palveluita ja perustelee niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja	S1, S2, S3	Oppilas oppii tulkitsemaan kiertoalouteen liittyviä asioita ja toimintoja sekä mittaamaan ja laskemaan ympäristöä ja	Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksenteossa	Oppilas luettelee joitakin ympäristötekoja. Oppilas luettelee joitakin kodin rahankäyttöön ja	Oppilas tietää, miten ympäristökuormaa voidaan vähentää sekä millaisia ympäristötekoja voidaan tehdä.	Oppilas vähentää ympäristökuorman syntymistä. Oppilas soveltaa taloussanastoa kuluttamisesta, tuloista	Oppilas vähentää ympäristökuorman syntymistä ja perustelee sen merkitystä kestäväen ja vastuullisen

kustannustietoisuuden osana arjen valintoja		taloutta kuormittavia kotitalouden toimintoja.		talouteen liittyviä käsitteitä ja asioita.	Oppilas käyttää taloussanastoa kuluttamisesta, tuloista ja menoista, rahankäytöstä ja hankinnoista erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.	ja menoista, rahankäytöstä ja hankinnoista erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.	elämäntavan ja kuluttamisen kannalta. Oppilas perustelee rahankäyttöä ja hankintoja taloussanastoa käyttäen erilaisissa tilanteissa ja tehtävissä.
---	--	--	--	--	---	---	---

19 Perusopetusta täydentävä saamen kieli

Perusopetusta täydentävän saamen kielen päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan	S1	Oppilas oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätelemään

omaa toimintaansa niissä							toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Oppilas oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan.	Sana- ja käsitevaranto	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä, mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	Oppilas oppii kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtämään ja tulkitsemaan erilaisia tekstejä.	Erittelevä ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.	Oppilas ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.	Oppilas osaa lukea tekstejä käyttäen joitakin lukutapoja sekä ymmärtää sisällön ydinasiat ja mielipiteen perusteluineen ja pystyy tekemään jossakin määrin havaintoja kielen ja kuvien keinoista teksteissä.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas valitsee, käyttää, tulkitsee ja arvioi kriittisesti myös itselleen uudentyyppisiä tekstejä.

T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	S2	Oppilas oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	Oppilas osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi. Oppilas harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen							
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja	S3	Oppilas oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin,	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin.

monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa		kirjoittamisen taitoaan.		jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tieto- ja viestintätekniikkaa.	Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa	S4	Oppilas oppii pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja saamen kielen	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden

asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa		kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.			tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas tuntee jonkin verran saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	Oppilas oppii tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	Oppilas osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	Oppilas osaa tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä. Oppilas osaa käyttää mallien avulla kielen eri rekistereitä.	Oppilas osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri rekistereitä sekä havainnoida puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T10 ohjata oppilasta syventämään tietoaan saamen kielen keskeisistä rakenteista ja analysoida niitä	S4	Oppilas oppii syventämään tietoaan äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisimpia saamen kielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla joitakin saamen kielen keskeisiä rakenteita tutuissa ympäristöissä.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla ja itsenäisesti saamen kielen keskeisiä rakenteita ja osaa käyttää niitä	Oppilas osaa hyvin saamen kielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen

						erilaisissa viestintäympäristöissä.	uudenlaisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Oppilas oppii kehittämään toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä.	Monipuolinen saamen kielen käyttö	Oppilas osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä tukena opiskelussa ja yksinkertaisessa tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas harjoittelee lähteiden valintaa, käyttöä ja luotettavuuden arviointia. Oppilas erottaa yleensä faktan mielipiteestä.	Oppilas käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.

20 Perusopetusta täydentävä romanikieli

Perusopetusta täydentävän romanikielen päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
------------------------------------	--------------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään romanikielellä sekä toimimaan monikielissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	Oppilas oppii toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätämään toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kehittää tekstien tulkinnan taitoaan ja monipuolistaa sana- ja ilmaisuvarantoaan hyödyntäen sekä koulussa että muualla opittua	S2	Oppilas oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja ilmaisuvarantoaan.	Tekstien tulkinnan taito sekä sana- ja ilmaisuvarannon laajuus	Oppilas osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä, mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T3 kannustaa oppilasta keskustelemaan	S2	Oppilas oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omiin	Teksteistä keskustelu ja	Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii	Oppilas osaa keskustella teksteistä tutuissa	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä	Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen

teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä syventämään tekstilajien tuntemusta		kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	tekstilajien tuntemus	apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa.	viestintäympäristöissä ja tuntee joi-takin tekstilajeja.	pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä. Oppilas tuntee eri tekstilajeja.	uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen							
T4 innostaa oppilasta vahvistamaan tekstien tuottamisen taitoa ja tuottamaan erilaisia tekstejä monimediaisissa oppimisympäristöissä	S3	Oppilas oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan romaanikielisen tekstin tuottamisen taitoaan.	Tekstien tuottaminen	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti. Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tieto- ja viestintäteknikkaa.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti, kiinnittää huomiota sanavalintoihin ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.
T5 rohkaista oppilasta kehittämään	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa	Ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen	Oppilas osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia

teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen		ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.		mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	itselleen tuttuja ilmaisuja.	monipuolisia ilmaisuja.	tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T6 ohjata oppilasta tutustumaan romanikieliseen kirjallisuuteen ja mediaan, ymmärtämään omat mahdollisuutensa romanikielen säilyttäjänä sekä hyödyntämään kaksi- tai monikielisyttään	S4	Oppilas oppii pohtimaan romanikielen käyttöä, sen merkitystä ja asemaa osana kaksi- tai monikielisiä yhteisöjä. Oppilas oppii hyödyntämään romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Romanikielisen kirjallisuuden ja median tuntemus	Oppilas osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas tuntee jonkin verran romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä romanikielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.

21 Perusopetusta täydentävä oppilaan oma äidinkieli

Perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen päättöarvioinnin kriteerit arvosanoille 5, 7, 8 ja 9

Opetuksen tavoite (2014 perusteet)	Sisältö-alue	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioidaan omaa toimintaansa niissä	S1	Oppilas oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Oppilas osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätelemään toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 kannustaa oppilasta monipuolistaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan	S2	Oppilas tuntee monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Tekstimateriaalin ja lukuharrastuksen monipuolisuus	Oppilas osaa lukea erilaisia yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea erilaisia tekstejä, mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Oppilas osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Oppilas osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.

<p>T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas kehittää erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtää ja tulkitsee erilaisia tekstejä.</p>	<p>Erittelevä ja kriittinen lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen</p>	<p>Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.</p>	<p>Oppilas ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.</p>	<p>Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti käyttäen joitakin tekstinymmärtämisen strategioita.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita.</p> <p>Oppilas valitsee, käyttää, tulkitsee ja arvioi kriittisesti myös itselleen uudentyyppisiä tekstejä.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>S2</p>	<p>Oppilas vahvistaa taitoaan pohtia tekstien yhteyttä omaiin kokemuksiinsa sekä taitoaan keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa sekä taito keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä</p>	<p>Oppilas osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omaiin kokemuksiinsa.</p>	<p>Oppilas osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi.</p> <p>Oppilas harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohtien tekstien yhteyttä omaiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>	<p>Oppilas osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omaiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>
<p>Tekstien tuottaminen</p>							

T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Oppilas rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti myös pidempiä tekstejä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.	Oppilas osaa tuottaa kirjallisesti ja suullisesti monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	S3	Oppilas sujuvoittaa ja monipuolistaa kirjoittamisen taitoaan.	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito, ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Oppilas osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Oppilas osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Oppilas osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti. Oppilas osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tieto- ja viestintätekniikkaa oman äidinkielenensä kirjoitusjärjestelmän mukaisesti.	Oppilas osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kapaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.
T7	S3	Oppilas rohkaistuu tuottamaan	Taito tuottaa eri	Oppilas osaa tuottaa mallien avulla	Oppilas osaa tuottaa ohjaavia ja	Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia	Oppilas osaa tuottaa itsenäisesti

kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä		kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	tekstilajeja edustavia tekstejä	yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	S4	Oppilas pohtii kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntää omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Kieli- ja kulttuuritoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa tunnistaa joitakin oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä. Oppilas tuntee jonkin verran omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin, myös Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin.	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteettinsä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas hyödyntää luovasti ja itsenäisesti omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan	S4	Oppilas tunnistaa kielen erilaisia rekistereitä,	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä	Oppilas osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien	Oppilas osaa tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja	Oppilas osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri

kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa		esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.		yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä. Oppilas osaa käyttää mallien avulla kielen eri rekistereitä.	rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T10 ohjata oppilasta syventämään tietoaan äidinkielen keskeisistä rakenteista ja analysoidaan niitä	S4	Oppilas syventää tietoaan äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisimpia äidinkielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Oppilas tunnistaa mallien avulla joitakin äidinkielen keskeisiä rakenteita ja käyttää niitä tutuissa ympäristöissä.	Oppilas tunnistaa mallien avulla ja itsenäisesti oman äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Oppilas tuntee hyvin äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsitelystä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Oppilas kehittää toimivaa kaksikielisen ja monikielisyystään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsitelystä eri	Omakielinen ja monikielinen tiedonhaku ja tiedonkäsitely tieto- ja viestintätekniikka	Oppilas harjoittelee käyttämään äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa hakea tietoa tavanomaisista lähteistä mallien avulla.	Oppilas käyttää mallien avulla äidinkieltään ja monikielisyystään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyystään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas harjoittelee lähteiden valintaa,	Oppilas käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyystään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Oppilas osaa arvioida tietojen

		oppiaineissa ja ympäristöissä.	hyödyntämällä			käyttöä ja luotettavuuden arviointia. Oppilas erottaa yleensä faktan mielipiteestä.	käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.
--	--	--------------------------------	---------------	--	--	--	---